

Eesti keele arengu- kava

2011–2017

**elluviimise
vahearuanne
(2013–2014)**

Väljaandmist on toetanud
Haridus- ja Teadusministeerium

ISBN 978-9985-79-647-4

www.eksa.ee

Trükkinud AS Pakett

Sisukord

1. Sissejuhatus	5
2. Lühülevaade 2013. ja 2014. aasta peamistest saavutustest ja probleemidest	7
3. Meede 1: kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine	12
4. Meede 2: eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine	18
5. Meede 3: eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine	24
6. Meede 4: eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses	29
7. Meede 5: eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses	39
8. Meede 6: kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine	44
9. Meede 7: eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses	49
10. Meede 8: eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis	54
11. Meede 9: väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine	58
12. Meede 10: viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine	61
13. Meede 11: eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine	65
14. Meede 12: keeleseaduse täitmise järelevalve	69

15. Meede 13: keeleteavitus	74
16. Eesti keelenõukogu ettepanekud „Eesti keele arengukava 2011–2017“ edasise elluviimise soodustamiseks	78
17. „Eesti keele arengukava 2011–2017“ rakendusplaani 2013–2014 täitmine ja rahastamine	85

1. Sissejuhatus

„Eesti keele arengukava 2011–2017“ elluviimise vahearuanne tugineb Vabariigi Valitsuses 26. novembril 2010. aastal heaks kiidetud „Eesti keele arengukavas 2011–2017“ (edaspidi EKA) fikseeritule: „Arengukava elluviimist juhib Haridus- ja Teadusministeerium ning hindab Eesti keelenõukogu koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga. /.../ Arengukava elluviimise vahearuaanded koos arengukava ning rakendusplaani muutmise ja täiendamise ettepanekutega esitatakse Vabariigi Valitsusele iga kaheaastase perioodi lõpus.“

Aruande on koostanud Eesti keelenõukogu, toetudes arengukava täitjatelt saadud infole, selles antakse üldine ülevaade keelevaldkonnas aastail 2013 ja 2014 toimunud. Kuna vahearuaandes arvestatakse ajavahemikus 2013–2014 toimunut, on praeguseks ajaks mitme meetme tegevustes juba kaugemale jõutud. Neid saavutusi käesolevas aruaandes ei kajastata.

Vahearuanne algab lühiülevaatega 2013. ja 2014. aasta peamistest saavutustest ja probleemidest.

Arengukava elluviimist kirjeldatakse kõigi 13 EKA meetme puhul järgmiselt: kõigepealt esitatakse konkreetse keelevaldkonna lühiiseloostus ning mõjuhindang, järgmisena tuuakse välja strateegiline eesmärk koos indikaatorite ning eesmärgi saavutatavuse prognoosiga, seejärel esitatakse valdkonna pidevad ja konkreetsete tegevused. Konkreetsete tegevuste puhul näidatakse, kas need on täidetud, täitmisel või täitmata. Iga osa lõpus tuuakse välja see, mis on takistanud seatud eesmärkide elluviimist.

Aruande lõpus on kõikide arengukava valdkondade kohta ettepanekud arengukava edasise elluviimise soodustamiseks, samuti on lisatud üksikmeetmete piire ületavad ettepanekud.

Aruandele on lisatud rakendusplaan, mis annab ülevaate nii arengukavas seatud eesmärkide täitmisest meetmete kaupa kui ka selle rahastamisest aruandeperioodil.

2. Lühiülevaade 2013. ja 2014. aasta peamistest saavutustest ja probleemidest

„Eesti keele arengukava 2011–2017“ lähtekoht on, et eesti keel Eesti Vabariigi riigikeelena kujutab endast kõiki Eesti riikliku ja ühiskondliku elu valdkondi hõlmavat teabe käsitlemise, talletamise ja vahetamise vahendit, olles samas eesti rahvusliku identiteedi peamisi komponente. Arengukava elluviimise aastaid 2013–2014 käsitleva vahearuarande eesmärk on anda ülevaade sellest, kuidas on EKA-t ellu rakendades soodustatud põhiseadusega määratud ülesande – säilitada eesti rahvus, kultuur ja keel läbi aegade – täitmist.

EKA struktuuri järgides käsitleb vahearuaranne kõiki eesti keele peamisi valdkondi: eesti keelekorraldust, eesti keele uurimist ja keelekogusid, keeletehnoloogilist tuge, eestikeelset üldharidust, eesti keelt muukeelses üldhariduses, kutseharidusõpilaste eesti keele oskust, eesti keelt teaduses ja kõrghariduses, eesti keele piirkondlikke erikujusid, väliseestlaste keelt, keeleliste erivajadustega inimeste keeekasutust, eesti keelt teiste keelte kontekstis ja rahvusvahelist esindatust, keeleseaduse täitmise järelevalvet ja keeleteavitust.

Aastate 2013 ja 2014 olulisimad saavutused, probleemid ja ka eestid* on meetmete kaupa järgmised.

Meede 1. Kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine

Suurimaks õnnestumiseks keelekorralduse valdkonnas oli „Eesti õigekeelsussõnaraamatu ÕS 2013“ ilmumine, märkimist väärib ka üha hoogustuv selge keele ürituste sari, mis annab

* Eesti keelenõukogu kasutab keelendit *eeste*, märkimaks proovikivisid ja takistusi.

kinnitust selle kohta, et eestlased hindavad korrektset keelekasutust ja on huvitatud oma keele heast käekäigust.

Suurimaks ebaõnnestumiseks tuleb pidada seda, et siiani ei ole täiendatud äriseadustiku ärinime puudutavaid sätteid ning sealt puuduvad endiselt ärinimedee keelelist korrektsust nõudvad sätteid.

Meede 2. Eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine

Märkimist väärrib doktorikraadiga eesti keele uurijate tugev järelkasv: 2013. ja 2014. aastal kaitsti Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis kokku ligi 20 doktoritööd üldkeeleteaduse, eesti keele ja sugulaskeelte alal.

Edu mainitud valdkonnas nullib aga see, et noorte teadlaste erialast rakendatust on erinevatel põhjustel väga raske tagada.

Meede 3. Eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine

Suurim õnnestumine keeletehnoloogia valdkonnas on eesti keele morfoloogilise analüsaatori muutumine tasuta vaba lähtekoodiga tarkvaraks.

Valdkonna suurimaks probleemiks on aga keeletehnoloogiat rakendada oskavate spetsialistide nappus.

Meede 4. Eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses

Eestikeelses üldhariduses väärrib uue ainekava rakendumise kõrval märkimist üldhariduskoolidele suunatud keelealaste massiürituste – emakeelepäeva etteütluse, kokkuvõttevõistluse „Tuum“ – laiendumine ja areng.

Taas tuleb aga nentida, et noorte huvi eesti keele õpetaja elukutse vastu on leige, see aga võib ohtu seada emakeeleõppe kvaliteedi.

Meede 5. Eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses

Muukeelses hariduses väärrib esiletoomist keelekümbeluse ning lõimitud aine- ja keeleõppe kasvav populaarsus.

Endiselt on aga probleemiks see, et peamiselt venekeelse elanikkonnaga piirkondades, eriti Ida-Virumaal, on õppurite motivatsioon õppida eesti keelt madal ning võimalused seda igapäevaelus kasutada väikesed.

Meede 6. Kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine

Kutsehariduse valdkonnas on peamiseks õnnestumiseks see, et sarnaselt venekeelse üldhariduskooliga on seatud eesmärk anda õpilastele piisav eesti keele oskus tööturul ja elukestvas õppes osalemiseks; hiljemalt 1. septembriks 2020 peab ka kutsekeskharidus olema vähemalt 60% ulatuses eestikeelne.

Vajadust selliseks muudatuseks kinnitab asjaolu, et praegu valdavalt vene keeles õppivate kutseõppijate eesti keele oskus on nõrk ja paljudel juhtudel ei ole ameti omandanud noored suutelised oma tööülesandeid eestikeelses töökeskkonnas täitma.

Meede 7. Eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses

Kõrghariduse ja teaduse valdkonnas väärib märkimist asjaolu, et oluliselt on suurenenud eestikeelseid artikleid avaldavate kõrgetasemeliste teadusväljaannete arv.

Suurimaks probleemiks on aga see, et järjekindlalt kasvab ingliskeelse õppe osakaal, mille tagajärjel on eesti keel mõnel alal kaotamas õppe- ja teaduskeele rolli.

Meede 8. Eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis

Eesti keele piirkondlike erikujudega seoses võib esile tuua, et koos „Virumaa pärimuskultuuri programmiga 2011–2014“ on nüüd programmidega kaetud oluline osa kirjakeele baasalast väljapoole jäävatest piirkondadest, st Eesti tegelikud murdealad.

Vaatamata jõupingutustele nii riigi kui ka kohalikul tasandil jätkub aga murdekeele taandumine argikasutusest.

Meede 9. Väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine

Väliseestlaste eesti keelest rääkides võib esile tuua, et eesti keele õppimise vahendid ja võimalused välismaal on mitmekesistunud ning alustatud on eesti keele tasemeeksamiga teistes riikides.

Senisest enam aga väärriks tähelepanu väliseesti keeleainese kogumine ja uurimine.

Meede 10. Viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine

Keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse valdkonnas on kõige suurem õnnestumine Eesti Keele Instituudi koostatud

„Eesti viipekeele – eesti keele veebisõnastik“, mis valmis 2014. aastal eesti keele põhisõnavara sõnastiku baasil.

Suurim vajakajäämine on aga see, et viipekeele spetsialistide (sh viipetõlkide) arv ei ole piisav kõigi vajalike tegevuste algatamiseks ja läbiviimiseks.

Meede 11. Eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine

Meetme tegevustest väärib esiletoomist see, et alates 2013/2014. õppeaasta kevadest on võõrkeele riigieksam gümnaasiumi lõpetajatele kohustuslik. Prantsuse, saksa ja vene keele võõrkeeleeksamitena on kasutusel ainult rahvusvaheliselt tunnustatud tasemetestid.

Eesti keele ja kultuuri õpetuskohtade arv välisülikoolides on aga kahjuks langenud.

Meede 12. Keeleseaduse täitmise järelevalve

Keeleseaduse täitmise järelevalves võib esile tuua, et vene õppekeelega koolide õpetajate ja Ida-Virumaa politseiametnike keeleoskus on aeglaselt, kuid järjekindlalt paranenud.

Muret teeb endiselt avaliku ruumi võõrkeelestumine, samuti väga halva või puuduva eesti keele oskusega töötajate tulek tööturule, seda eriti mõnes jaekaubanduse sektoris.

Meede 13. Keeleteavitus

Positiivseks tuleb pidada seda, et olulisemad eesti keele sõnaraamatud on veebis kättesaadavad ning teadlikkus neist on õppurite ning laiemalt elanikkonna hulgas kasvanud.

Senisest enam tähelepanu vajaks aga keelekasutus avalikus ruumis ning eestikeelse tarkvara ja oskuskeele laiem kasutuselevõtt. Eneseväljendus uutes suhtluskanalites on muutumas üha võõr- või segakeelsemaks.

Kokkuvõttes võib tõdeda, et EKA elluviimine on 2013. ja 2014. aastal olnud üldjoontes kavandatule vastav. Kõikide meetmete pidevaid ülesandeid on täidetud, on lahendatud ka mitmed konkreetsed ülesanded: ilmunud on õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013, on võetud kasutusele keeletehnoloogilisi rakendusi, keeleteaduses lisandus 20 uut doktorit, keelevaldkonna massiüritustesse on kaasatud rohkesti koolinoori, keelekümbelus ning

lõimitud aine- ja keeleõpe on üha populaarsem, oluliselt on suurenenud eestikeelseid artikleid avaldavate kõrgetasemeliste teadusväljaannete arv, alustatud on eesti keele tasemeeksamitega teistes riikides, koostatud on eesti viipekeele – eesti keele veebisõnastik, võõrkeele riigieksam on nüüdsest gümnaasiumi lõpetajatele kohustuslik, olulisemad eesti keele sõnaraamatud on veebis kättesaadavad jne.

Saavutatu kõrval on siiski valdkondi ja ülesandeid, mille täitmisel ilmnunud probleemidele juhtis tähelepanu ka kaks aastat tagasi koostatud vahearuanne: huvi eesti keele õpetaja elukutse vastu on leige, peamiselt venekeelse elanikkonnaga piirkondades, eriti Ida-Virumaal, on õppurite motivatsioon õppida eesti keelt madal ning võimalused seda igapäevaelus kasutada väikesed, valdavalt vene keeles õppivate kutseõppijate eesti keele oskus on nõrk ja paljudel juhtudel ei ole ameti omandanud noored suutelised oma tööülesandeid eestikeelses töökeskkonnas täitma, järjekindlalt kasvab kõrghariduses ingliskeelse õppe osakaal, mille tagajärjel on eesti keel mõnel alal kaotamas õppe- ja teaduskeele rolli, vaatamata jõupingutustele nii riigi kui ka kohalikul tasandil jätkub murdekeele taandumine argikasutusest, viipekeele spetsialistide (sh viipetõlkide) arv ei ole piisav kõigi vajalike tegevuste algatamiseks ja läbiviimiseks, eesti keele ja kultuuri õpetuskohtade arv välisülikoolides on langenud, keeletehnoloogiliste rakenduste kättesaadavamaks tegemine takerdub rahaliste raskuste taha, mitu keelealaste õigusaktide aspekti vajavad poliitilist tahet lahenduste otsimisel.

Nimetatud probleemide lahendamiseks on vahearuanandes toodud meetmetega seotud, aga ka meetmete ülesed soovitusel, mis peaksid soodustama EKA eesmärkide saavutamist.

3. Meede 1: kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine

3.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Arengukavas nimetatud tendentsid on üldiselt jätkunud, vaadeldava aja keelekasutust iseloomustab jätkuv mitmekesisustumine ja kirjakeele mõiste ähmastumine.

Üldkeelekorralduses on jätkatud suuresti senist tegevust, kasutades ära nii palgalise struktuuriüksuse, Eesti Keele Instituudi keelekorraldusosakonna kui ka vabatahtliku tööjõu, Emakeele Seltsi keeleteoimkonna ja erialaühenduste panust. Tähtsaim sündmus oli uue õigekeelsussõnaraamatu (2013) valmimine. Ilmus ka „Ametniku soovitusõnastik“ veebis (2013). Alustati järgmise, 2018. aasta õigekeelsussõnaraamatu koostamist ning sellega paralleelselt ilmuva õigekeelsuskäsiraamatu kirjutamist. Emakeele Seltsi keeleteoimkond tegi 2013. aastal otsuse väliskohanimedele kirjutamise kohta, andis soovitusi ürituste ja virtuaalüksuste nimetamise kohta. Jätkus keelehoole: aastatel 2013–2014 vastati kokku u 12 000 telefoni- ja 5500 meilipäringule, täiendati keelenõuandmebaasi. 2013. aastal loodi Eesti Keele Instituudi e-keelenõu keskkond. Keelehooldekursusi on korraldanud Eesti Keele Instituut ja Keelehooldekeskus, samuti Tallinna Ülikool. Keelehooldekeskus on välja andnud teabetrukiseid: „Komistusi metafooridega II“, „Õigekirjutuse näpunäiteid“, „Keelesäutsud I“. 2013. aastal algatati selge keele liikumine, 2014 korraldati selge sõnumi auhinna võistlus, osaleti rahvusvahelises projektis IC Clear. Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis on korraldatud keelekorraldusalast välja- ja täiendusõpet.

Oskuskeelekorralduse areng on olnud kiire tänu riikliku programmi toetusele, samuti vastava struktuuriüksuse, Eesti Keele

Instituudi terminoloogiaosakonna ja programmi rakendusüksuse, Eesti Rakenduslingvistika Ühingu olemasolule; arengukavas ettenähtud tegevused on enamjaolt teoksil. Juurde on tulnud valdkondi, mille terminoloogiaga tegeldakse, terminitega tegelevad komisjonid ja töörühmad on saanud regulaarset toetust. Komisjonides osalevad enamasti ka Eesti Keele Instituudi, Tallinna Ülikooli jt asutuste keeleinimesed. Oskuskeeletood on toetatud mh terminoloogia sihtstipendiumide, doktoritööde eestikeelsete kokkuvõtete väärtustamise jm kaudu. Oskuskeelekoolitust on andnud Tallinna Ülikool, eriti selle teaduskeelekeskus. Eesti Terminoloogiaühingu (Eter) tegevus on soikunud. Jõudsalt on jätkunud eurokeelehoole ja terminoloogiakoostöö Euroopa Liidu (EL) asutustega: 2013–2014 töötas ekspert EL-i institutsioonide juures, täiendades EL-i terminiandmebaasi IATE; jätkati EL-i tõlkijate iga-aastast koolitust; vahendati tõlkeprotsessi infot ministeriumidele. Jätkus rahvusvaheline terminoloogiakoostöö: Eesti Keele Instituudi terminoloog osales NATO termininõupidamistel; Euroopa terminoloogiaühenduse EAFT-i töös osaleb Tallinna Ülikool. Tallinna Ülikool on korraldanud rahvusvahelisi sümposioone, kus on käsitletud mh tõlkimist ja termineid.

2014. aastal alustati Eesti Keele Instituudis terminiportaali kavandamist, selleks tehti ettevalmistööd Justiitsministeeriumilt Estermi terminibaasi ülevõtmiseks ja selle ümberkujundamiseks ühtseks terminibaasiks ning samal ajal algas Estermi süstemaatilise parandamine ja täiendamine.

Moodustati valitsusasutustes terminoloogia eest vastutavate ametnike võrgustik. Samuti avati riikliku terminoloogiaprogrammi juhtkomitee koduleht, mille üks eesmärke on terminiinfo koondamine. Terminoloogiaprogrammi kaudu toetati oskuskeeleõppe mooduleid Tallinna Ülikoolis ja Eesti Maaülikoolis.

Nimekorralduse arengut toetavad nimeseadus ja kohanimeseadus ning Siseministeeriumi juures tegutsevad otsustuskoogud (isikunimekomisjon, kohanimenõukogu). 2013. aastal võeti vastu kohanimeseaduse parandused ja uuendati rakendusakte; 2014. aastal alustati nimeseaduse uuendamise arutelu. Korrastatud on üksikuid kohanimeliike: 2013. aastal vaadati läbi 2100 vooluvete nime, 2014. aastal vaadati läbi 12 900 muinsuskaitseobjektide nime ning 14 000 ühistranspordipeatuste nime; keskmiselt vastati aastas 500 nimeteemalisele päringule. Ajalehtedes on ilmunud artikleid; avalikkuse tähelepanu on eriti 2013.

aastal pälvinud katastrinimede kirjaviisi küsimus. Koostatud on nimede säilimist tagavaid andmebaase ja teatmikke (Eesti kohanimeraamat), ajakohastatud olemasolevaid kogusid. Maa-ameti peetav riiklik kohanimeregister täienes 2013.–2014. aastal u 1500 kirje võrra, registris on 34 992 ametlikku ja 11 867 mitteametlikku kohanime; 2013. aastal lõpetati Endel Varepi asustusloolise kartoteegi skaneerimine (111 583 sedelit), alustati sedelite märksõnastamist, 2014. aasta lõpuks oli tehtud u 80 000 kirjet. Eesti Keele Instituudi kohanimeandmebaasi KNAB täiendati 1300 uue kirjega. Jätkus rahvusvaheline koostöö: osaleti ÜRO kohanimekorraldusüritustel ja Balti piirkondlikel nõupidamistel; 2013. aastal korraldati Balti koosolek Tallinnas.

2013. aastal lõpetati Eesti kohanimeraamatu koostamine, mis sisaldab üle 6100 artikli, 2014. aastal alustati selle toimetamist. Maa-amet on aastail 2013–2014 korrastanud u 14 000 katastriüksuse nime, töö jätkub, pidevalt uuendatakse aadressiandmete käsiraamatut võrgus.

3.2. Strateegiline eesmärk

Põhijoontes stabiilne (ühtlustatud, normingute ja soovitustega hõlmatud), ajakohane (muutuvate olude vajadusi silmaspidav) ja rikas (stiililist varieerimist võimaldav) kirjakeel; ajakohane eesti oskuskeel ning eri valdkondi võimalikult ühtselt kattev oskussõnavara; nimed on suhtluses ühemõttelised ja täpsed.

3.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Registreeritud keelenõuannete arv	130 000	135 000	144 500	146 600	153 300	180 000
Kirjakeele norminguid kajastavate uute keelekorraldusvahendite ilmumine	0	0	0	1	0	3
Ühtsesse terminibaasi sisestatud eestikeelsete oskussõnade arv	0	0	0	0	0	50 000
Keeleliselt korrastatud nimede osakaal reguleeritavatest nimedest	20%	25%	30%	35%	40%	60%

Eesmärk on saavutatav, seda ka ühtsesse terminibaasi kantavate oskussõnade osas, kui terminibaas rakendub.

3.4. Tegevused

3.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

3.4.1.1. Üldkeelekorraldus

- Anda ühtseid keelenorminguid ja -soovitusi;
- arendada keelekorralduspõhimõtteid ja täpsustada kirjakeele normimise aluseid;
- koostada keelekorraldusvahendeid ja arendada keelehoolet;
- jätkata üldist keelehoolet (tasuta avalik keelenõuanne, keelehooldekursused), tõhustada keeleabi saamise võimaluste tutvustamist;
- tagada keelekorraldusalane välja- ja täiendusõpe kõrgkoolides.

3.4.1.2. Oskuskeelekorraldus

- Arendada Eestile oluliste valdkondade oskussõnavara;
- toetada riiklikult terminoloogiatöö eri vorme;

- anda erialaspetsialistidele ja filoloogidele oskuskeelekoolitust;
- soodustada eri asutuste terminoloogiakoostööd (eeskätt eurokeelehoolde raames);
- osaleda rahvusvahelises terminoloogiakoostöös.

3.4.1.3. Nimekorraldus

- Täiendada nimekorralduseks vajalikke õigusakte;
- teha nimekasutuse ekspertiise, selgitada nimekorralduse eesmäärke ja ülesandeid;
- koostada nimede säilimist tagavaid andmebaase ja ajakohastada olemasolevaid kogusid;
- jätkata osalust rahvusvahelises nimekorralduskoostöös.

3.4.2. Konkreetsed ülesanded

3.4.2.1. Oskuskeelekorraldus

Täidetud

- Koostada eestikeelse terminoloogia riiklik programm: programm võeti vastu 2013. aastal.

Täitmisel

- Luua ühtne terminibaas;
- saavutada valitsusasutuste osalus oma valdkonna terminivara arendamisel;
- arendada ajakohane termininõuande ja oskuskeelehoolde süsteem;
- tagada oskuskeeleinfo võimalikult lai levik ja eestikeelse oskussõnavara kasutamine;
- tegelda terminiloome soodustamisega õppe- ja teadusasutustes.

Täitmata

- Algatada Euroopa Liidu tasemel tegevus väikese kasutajakonnaga keelte terminoloogia arendamiseks.

3.4.2.2. Nimekorraldus

Täitmisel

- Saavutada kogu riigis ühtlustatud koha- ja isikunimede kasutus;
- koostada nimekorraldusmaterjale;
- koostada nimeteatmikke.

Täitmata

- Saavutada äriseadustiku täiendamine ärinimede keelsust reguleerivate punktidega.

3.4.3. Takistused

- Väikese kasutajaskonnaga keelte terminoloogia arendamiseks vajaliku tegevuse toetamine Euroopa Liidu tasemel nõuab aktiivse kampaania korraldamist; selleks napib vahendeid, sh tööjõudu;
- äriseadustiku täiendamine ärinimede keelsust reguleerivate punktidega nõuab senise ärisse „minimaalse sekkumise“ poliitika muutmist, teiste sõnadega poliitilist tahet.

4. Meede 2: eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine

4.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Tulemusteni jõuti mitme eelneval perioodil alustatud tegevuse täitmisel, samas saadi tulemusi ka nende tegevuste osas, mille täitmiseni jõuti alles vaadeldaval perioodil. Valmis eesti keele struktuuri ja kasutuskeskkonda mitmekülgset käsitlevaid uurimusi ning ülevaateid, sh olulisi eesti kirjakeele, murrete ja sugulaskeelte sõnaraamatuid.

Märkimisväärseks tuleb pidada edasiminekut uue eesti keele kirjeldava grammatika koostamisel. Välja on töötatud grammatika kontseptsioon ja struktuur, 2014. aastal ilmus trükist grammatika prospekt, mis esitab sissevaate kõigisse grammatika osadesse.

Eesti keele tervikkäsitlustest on 2014. aasta lõpuks valminud foneetika ja fonoloogia ning sõnamoodustuse uurimused. 2014. aastal ilmus lauseõpetuse tervikkäsitluse 2. osa. Vaadeldava perioodi lõpuks on mh Haridus- ja Teadusministeeriumi otsetoetusel toimuv töö alanud kõigi tervikkäsitluste koostamisel. 2014. aastal alustatud tervikkäsitlustest juhib eesti keele ajaloo, kirjakeele ajaloo ja suulise kõne käsitluste koostamist Tartu Ülikool, morfoloogia käsitluste koostamist Tallinna Ülikool ning murrete käsitluste koostamist Eesti Keele Instituut.

Valminud on kaalukaid eesti kirjakeele, murrete ja sugulaskeelte sõnaraamatuid. 2013. aastal ilmus Eesti Keele Instituudis uus õigekeelsussõnaraamat „Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013“, 2014. aastal „Eesti keele põhisosavara sõnastik“; lõppes eesti kohanimede etümoloogilise sõnaraamatu põhiosa koostamine, alustatud on kollokatsioonisõnastiku koostamist.

Mõlemal aastal valmis samuti üks vihik „Eesti murrete sõnaraamatust“, need on kasutatavad ka elektrooniliselt (vt <http://www.eki.ee/dict/ems/>). 2013. aastal ilmus „Mulgi sõnastik“; 2014. aastal valmis „Hiiu sõnaraamat“ (ilmus 2015). Ilmunud murdesõnaraamatud on pälvinud suurt ühiskondlikku tähelepanu ja ostuhuvi, mistõttu on tulnud neid sõnaraamatuid juurde trükkida. Valmimas on Kihnu sõnaraamat, kättesaadavaks on tehtud selle EELexi põhine veebisõnastik. Valmimisjärgus on idamurde sõnaraamat, koostamisel Setu sõnaraamat ja suur Mulgi sõnaraamat. Sugulaskeelte sõnaraamatutest ilmus 2014. aastal „Vadja keele sõnaraamat“, Tartu Ülikooli ja Eesti Keele Instituudi koostöös on alustatud eesti-ungari sõnaraamatu koostamist.

Vaadeldaval perioodil on oluliselt täiendatud ja kasutajasõbralikumaks muudetud tänapäeva eesti keele, vana kirjakeele, murrete ja sugulaskeelte korpusi Eesti Keele Instituudis, Tartu Ülikoolis, Tallinna Ülikoolis ja TTÜ Küberneetika Instituudis; jätkatud on erinevate andmebaaside integreerimist. Parandatud on keelearhiivide säilitustingimusi Eesti Keele Instituudis ja Tartu Ülikoolis, suur osa säilitatavast keeleainesest on praegu-seks digitaliseeritud.

Eesti keele uurimist, eestikeelse teadustöö arengut ning keeleuurimisel põhinevaid rakendustegevusi toetavad suuresti eesti keele ja kultuurimälu, terminoloogia ning keeletehnoloogia riiklike programmide jätkuprogrammid, mis kõik on edukalt alanud. Siiski ei ole mõne EKA-s kavandatud tegevuse teostamiseks veel piisavat tuge. Vaid osaliselt on rahastatud mõne tervikkäsitluse koostamist, samuti napib vahendeid murdesõnaraamatute ja sugulaskeelte sõnaraamatute koostamiseks.

2013. aastal lõppes edukalt EL-i 7. raamprogrammi projekt „European Language Diversity for All“ (ELDIA), mille osadena valmisid Tartu Ülikoolis seisundikirjeldused eesti keele olukor-rast Soomes ja Saksamaal ning võru ja setu murdekeele kasutu-sest. Rahvusvaheliselt tähelepanuväärseid uurimusi eesti keele kontaktide, Eesti keeleteskonna ning ka sugulaskeelte sotsio-lingvistilise olukorra kohta on avaldatud peale Tartu Ülikooli ka Tallinna Ülikoolis ja Eesti Keele Instituudis.

Oluliselt on täienenud doktorikraadiga üldkeeleteaduse, eesti keele ja sugulaskeelte uurijate järeلكasv. 2013. ja 2014. aastal kaitsti Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudis 15 doktoritööd ja Tallinna Ülikoolis eesti keele erialal 4 doktoritööd.

Probleemiks on kujunemas noorte teadlaste erialase rakendatuse kindlustamine.

4.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele uurituse ja keeleressursside tase on piisav muutuva ühiskonna keeleliste protsesside mõistmiseks, tõhusaks suunamiseks ja keeikasutajatele vajalike vahendite loomiseks.

4.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2011–2017
Ilmunud eesti keele akadeemiliste tervikkäsitluste arv	0	0	0	0	0	6
Ilmunud eesti keele akadeemiliste sõnaraamatute arv	0	0	2	1	1	5
Korpuste ja andmebaaside maht	100%	100%	107%	115%	125%	150%

Eesti keele akadeemilised tervikkäsitlused on valminud või valmimas kava kohaselt, kuid nende väljaandmine toimub aastatel 2015–2017. Eesti keele akadeemiliste sõnaraamatute väljaandmise kava suudetakse kindlasti täita, samuti on realistlik suurendada korpusti ja andmebaase kavandatud mahus.

4.4. Tegevused

4.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

4.4.1.1. Eesti kirja- ja kõnekeele uurimine

- Uurida eesti keele foneetikat ja grammatikat;
- uurida eesti keele sõnavara;
- koostada eesti kirjakeele akadeemilisi sõnaraamatuid ja grammatikaid (vt 4.4.2.1);
- uurida suuliste ja kirjalike tekstide, sealhulgas teadustekstide ja suhtluskeele ehitust ja funktsioone.

4.4.1.2. Eesti murrete uurimine

- Uurida murdenähtuste levikut ning murrete suhteid lähisugulaskeeltega;
- koostada eesti murrete grammatilisi ülevaateid, akadeemilisi sõnaraamatuid ja muid tervikkäsitlusi (vt 4.4.2.2);
- jätkata „Eesti murrete sõnaraamatu“ koostamist ja väljaandmist (vt 4.4.2.2).

4.4.1.3. Eesti keelekeskkonna uurimine

- Uurida eesti keele kasutust eri suhtlussituatsioonides ning keelekeskkonna mõju eesti keele struktuurile;
- uurida eesti keele kui emakeele, kui teise keele ja kui võõrkeele omandamist ja õpet;
- analüüsida eesti keelepoliitika ja keelekorralduse aluseid;
- uurida eesti oskuskeelt ja erialasuhtlust.

4.4.1.4. Keelekontaktide ja keele muutumise uurimine

- Uurida mitmekeelse keskkonna keelekasutust ja keelehoiakuid;
- edendada tõlkeuuringud;
- uurida eesti keele suhteid sugulaskeeltega ning indoeuroopa keeltega;
- uurida eesti keele grammatilise ehituse ning sõnavara ajaloolist arengut;
- uurida eesti kirjakeele kujunemist.

4.4.1.5. Sugulaskeeltega seotud teadus- ja arendustegevus

- Uurida sugulaskeelte foneetikat ja grammatikat eesti keele ajaloolise kujunemise kontekstis;
- uuendada ja tänapäevastada sugulaskeelte arhiivid ja andmekogud;
- uurida sugulaskeelte dünaamikat ja sotsiolingvistilist olukorda ning osaleda vastavates rahvusvahelistes koostööprojektides.

4.4.1.6. Keelekogude ja muude keeleressursside arendamine

- Pidevalt täiendada, tehnoloogiliselt moderniseerida ning kasutajasõbralikumaks teha olemasolevaid andmebaase (eesti keele koondkorpus, murdekorpus, vana kirjakeele korpus, kõnekeele korpus jm);
- luua uusi ressursse, lähtudes eesti keele uurimise, korraldamise ja õppe vajadustest;
- jätkata eri andmebaaside integreerimist.

4.4.2. Konkreetsed ülesanded

4.4.2.1. Eesti kirja- ja kõnekeele ehituse uurimine

Täidetud

- Uurida eesti keele sõnavara: ilmunud on „Eesti keele põhisõnavara sõnastik“;
- koostada eesti keele foneetika ja fonoloogia ning sõnamoodustuse akadeemilised tervikkäsitlused.

Täitmisel

- Koostada morfoloogia, süntaksi ja suulise eesti keele akadeemilised tervikkäsitlused;
- uurida eesti keele sõnavara: koostada täiendatud struktuuriga ühekõiteline eesti kirjakeele seletav sõnaraamat (seletavat sõnaraamatut koostatakse);
- koostada eesti kirjakeele akadeemilisi sõnaraamatuid ja grammatikaid: alustatud on eesti keele akadeemilise grammatika koostamist.

4.4.2.2. Eesti murrete uurimine

Täidetud

- Koostada eesti murrete grammatilisi ülevaateid, akadeemilisi sõnaraamatuid ja muid tervikkäsitlusi: ilmunud on „Mulgi sõnastik“ ja „Hiiu sõnaraamat“;
- jätkata „Eesti murrete sõnaraamatu“ koostamist ja väljaandmist: ilmunud on sõnaraamatu V köite vihikud 25–26.

Täitmisel

- Koostada eesti murrete grammatilisi ülevaateid, akadeemilisi sõnaraamatuid ja muid tervikkäsitlusi: jätkub „Eesti murrete sõnaraamatu“ koostamine ja murrete tervikkäsitluse koostamine.

4.4.2.3. Keelekontaktide ja keele muutumise uurimine

Täidetud

- Koostada eesti kohanimedele etümoloogiline sõnaraamat.

Täitmisel

- Uurida eesti keele grammatilise ehituse ning sõnavara ajaloolist arengut; koostada eesti keele ajaloo tervikülevaade: eesti keele ajaloo tervikülevaade on koostamisel;
- uurida eesti kirjakeele kujunemist; koostada eesti kirjakeele ajaloo tervikülevaade: eesti kirjakeele ajaloo tervikülevaade on koostamisel;

- anda välja etümoloogiasõnaraamat ja koostada selle laiendatud versioon: sõnaraamatu laiendatud versiooni koostamist on alustatud.

4.4.2.4. Sugulaskeeltega seotud teadus- ja arendustegevus

Täidetud

- Koostada eesti ja sugulaskeelte sõnaraamatuid, sh elektroonilisi sõnastikke: ilmunud on „Vadja keele sõnaraamat“.

Täitmisel

- Koostada eesti ja sugulaskeelte sõnaraamatuid, sealhulgas elektroonilisi sõnastikke.

4.4.3. Takistused

- Tegevuste läbiviimist aeglustab endiselt projektipõhisest finantseerimisest tulenev kindlusetus;
- noorte doktorikraadiga spetsialistide kaasamiseks puuduvad vajalikud lisaressursid.

5. Meede 3: eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine

5.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Arengukava püstitab keeletehnoloogias kolm eesmärki: arendada kõnetehnoloogiat (kõnetuvastus ja kõnesüntees), keeletehnoloogiat (tarkvaraarendus ja rakendused) ning luua integreeritud rakendusi. Kõigi nende täitmine kulgeb plaanipäraselt. Mitmes valdkonnas on tehtud suuri edusamme tänu riikliku programmi „Eesti keeletehnoloogia 2011–2017“ (EKT) toele.

Kõnetuvastuses on läbi tehtud hüppeline areng. Võrreldes 2012. aasta lõpuga on tuvastusvigade arv vähenenud kolmandiku võrra, veel rohkem on paranenud mürarikkas keskkonnas salvestatud kõne tuvastamise kvaliteet. Lisaks nutitelefonidele on kõnetuvastus nüüd kasutatav ka otse veebibrauseris (<http://bark.phon.ioc.ee/dikteeri/>).

Kõnesünteesi vallas on palju tegeletud erinevate liideste loomisega, et teha sünteeskõne lihtsalt integreeritavaks erinevatesse rakendustesse ning paranda vaegnägijate arvutikasutamise võimalusi. 2013. aastal valmis Eesti Keele Instituudi ja Eesti Televisiooni koostöös subtiitrite helindamise rakendus, mis on teleprogrammi jälgimisel samuti abiks eelkõige vaegnägijatele. 2014. aasta helindati eesti keele põhisõnavara sõnastiku materjal, mille kaudu on võimalik keeleõppijal kuulata ka eesti keele hääldust.

EKT juhtkomitee on viimasel ajal pööranud eriti palju tähelepanu sellele, et programmi tulemid leiaksid rohkem rakendust infoühiskonna edendamisel ning et neid oleks hõlpsam mitmesugustes süsteemides juurutada. Keeletehnoloogia alal on seetõttu kõige olulisemaks arenguks seni kinnise eesti keele morfoloogilise analüsaatori muutumine tasuta vaba lähtekoodiga

tarkvaraks. Teine paljulubav areng tarkvara vallas on projekt EstNLTK, mis koondab mitmesugused seni hajali olnud loomuliku keele analüüsi komponendid ühtseks andebaasiks, mida on tarkvaraarendajatel lihtne kasutusele võtta.

Valminud on reeglipõhine ja statistiline sõltuvussüntaktiline analüsaator.

Masintõlke alal on samuti tehtud edusamme nii akadeemilises kui erasektoris. Firma Tilde loodud inglise-eesti tõlkesüsteemi (<http://www.tilde.ee/tolketooriist>) kvaliteedinäitajad on nüüd Google Translate'i omast paremad.

Loodud on kirjaliku teksti emotsioonituvastaja ja esimene versioon kõne emotsionaalsuse tuvastajast.

Valminud on uus e-keelenõu portaal (<http://kn.eki.ee>), mis koondab päringufunktsioonid ja päringuvastused erinevatest allikatest mugavalt ja lihtsalt ühele lehele.

Mitmeid funktsionaalseid täiendusi on saanud leksikograafi töökeskkond EELEX, mida kasutatakse elektrooniliste sõnastike loomisel.

Keeletehnoloogias on väga suur roll korpustel jm ressurssidel, mida kasutatakse keeletehnoloogiliste tööriistade treenimisel ja keeleteaduslikus uurimistöös. Tähtsamad aastatel 2013–2014 toimunud arengud ressursside kogumisel on järgmised:

- kõnetuvastuse mudelite treenimiseks on sõna tasemel märgendatud 40 tundi (koos eelnevaga 80 tundi) raadio- ja teleaadete salvestusi;
- kogutud ja osaliselt märgendatud on aktsendikõne ja lastekõne korpus;
- eesti keele spontaanse kõne foneetilise korpuse maht on kasvanud 72 tunnini, sellest on häälikutasemel märgendatud 52 tundi;
- kogutud on eestikeelsete veebilehtede korpus etTenTen mahuga 270 miljonit sõna;
- kõnesünteesikorpuse maht on kasvanud 22 tunnini;
- Eesti Wordneti maht on suurenenud 73 000 mõisteni;
- loodud on sõltuvuspuude pank, mahuga u 400 000 sõna 30 000 lauses;
- loodud on emotsionaalsuse alusel märgendatud tekstikorpus mahuga 4089 lõiku;
- masintõlkesüsteemide treenimiseks loodi uus Eesti avatud rööpkorpus, mis sisaldab eesti-inglise, eesti-vene ja eesti-läti paralleeltekste;

- loodud ja täiendatud on võru ja setu keeleressursse (tekstikorpused, suulise kõne korpused, eesti-võru paralleelkorpus).

5.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele keeletehnoloogiline tugi on võrdsel tasemel arenenud keeletehnoloogiaga riikide (nt Põhjamaad) keeltega suundades, mida nõuavad eesti keelele orienteeritud tarkvara arendused ja rakendused.

5.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Võrreldes arenenud keeletehnoloogiaga riikidega võimalus kasutada loomulikku kõnesünteesi, piiratud valdkondadele loodud kõnetuvastust, inimene-masindialoogsüsteemi ja masintõlke prototüüpi	50–60%	53–63%	56–66%	58–68%	60–70%	70–80%

Sama tempo jätkudes on võimalik eesmärk saavutada.

5.4. Tegevused

5.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

5.4.1.1. Keeletehnoloogilised ressursid (korpused ja sõnastikud)

- Arendada keele- ja kõnetehnoloogia jaoks vajalikke keeleressursse (süntaktiliste puude pank, semantiline andmebaas, leksi-kaalgrammatiline andmebaas jt sõnastike andmebaasid, freimileksikon, valdkonnaspetsiifilised ontoloogilised andmebaasid);
- arendada statistilise masintõlke vajadusteks suuri paralleelkorpusi (Euroopa Liidu dokumendid, Eesti teadlaste tähtsaimad välissuhtluse valdkonnad);

- arendada edasi suulise eesti keele audio- ja videokorpust;
- arendada välja korpuste juurde kuuluv programmvarustus, mis lubab otsida, märgendada ja analüüsida mitmesuguseid keelelisi nähtusi. Korpused tuleb märgendada nii morfoloogiliselt kui ka süntaktiliselt;
- arendada eesti teaduskeele korpust.

5.4.2. Konkreetsed ülesanded

5.4.2.1. Kõnetehnoloogia

Täitmisel

- Töötada välja kõnetuvastuse rakendused eri valdkondades (spontaanse dialoogkõne, raadio- ja telesaadete automaatne transkribeerimine, piiratud valdkonna dialoogisüsteemid, kõnetuvastus piiratud sagedusribaga sidekanalites);
- kõnesünteesi alal rakendada süntaktilist ja semantilist analüüsi prosoodiamudelites;
- töötada välja audiovisuaalse kõnesünteesi (nn rääkiva pea) prototüüp;
- luua kõneldava keele automaatse tuvastuse prototüüp.

5.4.2.2. Keeletehnoloogia

Täidetud

- Töötada välja tõlkija töökeskkond, terminoloogi töökeskkond ja leksikograafi töökeskkonna moodulid, mis võimaldavad töökeskkonda vastavalt vajadusele modifitseerida.

Täitmisel

- Luua süntaksianalüsaator, mis analüüsib mis tahes lauseid ja arvestab ka suulise keele eripäraga;
- töötada välja liitlausete ja sidustekstide semantiline analüüs (teatud valdkondades) ja vahendid semantiliseks sünteesiks;
- töötada välja tekstiliigi automaatne tuvastaja;
- luua masintõlkesüsteem, milles olemasolevad eesti keele töötlemise vahendid on kohandatud masintõlke vajadusteks;
- töötada välja sidustekstide süntaktiline analüüs-süntees.

Täitmata

- Töötada välja süntaktiline süntees semantilise esituse põhjal.

5.4.2.3. Integreeritud tarkvara ja selle rakendused

Täitmisel

- Luua inimene-masin-dialoogisüsteemid piiratud valdkondades, nt teabetelefonides (kõnetuvastus ja -süntees, dialoogimudelid, süntaks, semantika);
- luua abivahendid erivajadustega inimestele.

5.4.2.4. Keeletehnoloogilised ressursid (korpused ja sõnastikud)

Täidetud

- Luua keskne deponitoorium keeleressursside ja korduskasutustarkvara haldamiseks.

Täitmisel

- Viia sõnastikud standardsesse vormingusse ja muuta need korduskasutatavateks andmebaasideks;
- toetada Eesti keeletehnoloogide osalemist rahvusvahelises tööjaotuses, avatud koodiga rakenduste loomist ning oma ressursside ja lahenduste protokollimist ja standardimist;
- teha elektroonilised sõnastikud avalikult kasutatavateks;
- uuendada kakskeelsete sõnastike põhja (eesti ja x-keele sõnastik) ja laiendada võimalusi kasutada seda eri rakendustes;
- viia kõigi korpuste ja sõnastike taustakirjeldused elektroonilisse formaati ja muuta arvutil töödeldavaks;
- luua eestikeelse veebi korpus ning dokumentide indekseerimise süsteem, mis võimaldab autorsuse määramist ja plagiaadi väljaselgitamist;
- arendada välja süstemaatiline internetikeele korpus;
- laiendada ja märgendada Eesti dialoogikorpust;
- luua ilukirjanduse tasakaalustatud korpus;
- täiendada õppijakeele korpusi.

5.4.3. Takistused

- Põhiliseks takistuseks on kvalifitseeritud tööjõu puudus;
- Eesti keeletehnoloogia tööstust esindavad ainult mõned üksikud väikeettevõtted, mistõttu on raske prototüüpidest kaugeemale jõuda;
- puhtalt eestikeelsele keeletehnoloogiale keskendunud firmasid pole kasulik nii väikeses keelekasutajaskonnas ülal pidada.

6. Meede 4: eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses

6.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Aruandeperioodil säilisid varasemad suundumused: jätkus eesti kooli rahvusvahelistumine, süvenes e-õppevahendite kasutamine, ettevalmistatavate diplomeeritud eesti keele õpetajate arv vähenes endiselt, samuti vähenes riigieksami tegijate hulk. Riigieksami tegijaid oli 2012. aastal 8661, 2013. aastal 7931, 2014. aastal 6989. Samas suurenes põhikooliõpilaste arv.

2011. aastal jõustunud riiklik eesti keele ainekava rakendus kogu gümnaasiumiastme ulatuses. Eesti keele õppe toetuseks jätkati eelmisel aruandeperioodil või varem alustatud tegevusi, uusi algatusi oli vähe.

Aruandeperioodi iseloomustab õppijate ning õpetajaks õppima asujate arvu vähenemine ning õpetajaskonna vananemine. Neid tendentse märgiti nii eesti keele arengukava koostamisel kui ka eelmises vahearuanDES.

6.1.1. Õppekavaarendus

Riiklikus õppekavas on kõikides ainevaldkondades täpsustatud lõimingu võimalusi eesti keele ja kirjanduse õpetamisega, eesti keele õppe maht ei ole muutunud. Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) ning Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi (EES) koostöös töötatakse välja gümnaasiumi valikkursusi.

Positiivne on kaheosalise riigieksami lauskriitika asendumine konstruktiivse eksamiarendustööga. On loodud ja tegutseb eksamiarenduse töörühm.

Jätkub õppekava tutvustamine ning arutelu selle täiustamise üle; enam tuleks tähelepanu pöörata ajakasutuse tõhustamisele eesti keele õpetamisel. Riigieksamitulemused ei ole pärast 2012. aasta tõusu aruandeperioodil oluliselt muutunud; mõnevõrra suurem on kõikumine põhikooli lõpueksamite puhul.

2014. aastal alustati esmakursuslaste eesti keele oskuse kordusuuringut.

Tabel 1. Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksami ning eesti keele riigieksami keskmised tulemused 2011–2014

	Põhikooli eesti keele ja kirjanduse eksam	Eesti keele riigieksam		
		Keskmine	Poisid	Tüdrukud
2011	71,9	59,3	55,6	62,1
2012	73,2	62,9	59,3	65,9
2013	74,8	62,4	58,8	65,0
2014	72,0	62,0	57,2	65,6

6.1.2. Õpikud, sh eesti keele õpikud ja teised eesti keele alased materjalid

Aruandeperioodil on ilmunud uusi õppematerjale, sh erikursuste õpikuid, ja alustatud on eesti keelt väärtustavate tugiõppematerjalide koostamist. Samas ei ole vähenenud gümnaasiumitaseme õpetajate soov uuele õppekavale vastavate õpikute järele.

Laienenud on e-õppimise võimalused (sh muu kui eesti emakeelega, aga ka välismaal viibivate eesti emakeelega õppijate toetamiseks). Välja on töötatud veebipõhine keeleõppekeskkond Keeleklikk, alates 2014. aastast saab ilmumise järel veebis lugeda ajakirja Oma Keel. Alustatud on ettevalmistusi e-eksamite korraldamiseks (põhikooli lõpueksami ja riigieksami elektroonilised katseksamid on kavas korraldada 2016. aastal).

Endiselt on aktuaalne õpikukeele lihtsustamine; HTM-is on arutatud riikliku kontrolli taastamist õpikukäsikirjade keelekvaliteedi hindamisel.

6.1.3. Õpetajate välja- ja täiendusõpe

2014. aasta novembri seisuga töötas eesti õppekeelega koolides 1648 pedagoogi (876 ametikohta), kes õpetasid ainsa või ühe õppeainena eesti keelt, eesti keelt ja kirjandust ja/või eesti kirjandust: 55 (3,3%) meest, 1593 naist; 40–59-aastaseid on 978 (59%, nende suhtarv on vähenenud); 60-aastaseid ja vanemaid õpetajaid on 269 (16%), nooremaid kui 30-aastaseid on 2014/2015. õppeaastal 142 (8,6%; 2012/2013. õppeaastal 6,6%).

Täiskoormusega õpetab eesti keele ja kirjanduse õpetajaist oma põhiainet 20% (2 aastat tagasi 23%). Täiskoormusega õpetajaist moodustavad suurima rühma 50–59-aastased (25%; 2012. aastal 29%), 40-aastasest nooremaid on 21%. Eelmise aruandeperioodiga võrreldes on kasvanud õpilaste arv ühe õpetajakoha kohta: 2012/2013. õppeaastal 117 õpilast, 2014/2015. õppeaastal 124.

Võrreldes eelmise aruandeperioodiga on üha rohkem eesti keele õpetajaid hakanud õpetama ka muid aineid, mis võib positiivselt mõjutada nii ainete lõimitusele kui ka parandada keelekasutust teiste ainete õppimisel.

Eesti keele õpetajaid valmistavad ette Tartu Ülikool (TÜ) ja Tallinna Ülikool (TLÜ) (vt tabel 2). Suurim erinevus eelmise aruandeperioodiga võrreldes on eesti keele õpetajaks õppima asunute arvu enam kui kolmekordne vähenemine Tartu Ülikoolis. On ilmne, et negatiivsete protsesside peatamiseks lähituleviku eesti keele õpetuses tuleb leida võimalused eesti keele õpetajaks õppimise motivatsiooni suurendamiseks ja kutsekindluse parandamiseks.

Vajalik on suurem koostöö kasvatusteadusi ja erialaaineid õpetavate üksuste vahel TÜ-s ja TLÜ-s.

TÜ ja TLÜ õppekavadesse on lisatud uusi kursusi, mis arvestavad koolikeskkonna rahvusvahelistumist ning vajadust lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) järele. TLÜ emakeeleõppe infokeskus on jätkanud oma tavapärast tegevust. Laieneb eesti keele väljendusõpetuse õpetamine TÜ-s ja TLÜ-s.

Täienduskoolituses on üldjoontes jätkatud eelmise perioodi tegevusi (mh on Eduko programmi toel välja töötatud LAK-õppe teemaline täiendusõppekursus). Õpetajakoolitust toetab Eesti Emakeeleõpetajate Selts.

Jätkusid eesti keele õpetajate ja lasteaiaõpetajate sügiskonverentsid Haridus- ja Teadusministeeriumi, Tartu Ülikooli, Eesti

Emakeeleõpetajate Seltsi, Emakeele Seltsi ja Eesti Kirjandusmuuseumi koostöös.

Täiendusõppe ning eesti keele ja teiste ainete õpetajate koostöö tulemuslikkust soodustaks kõikide ainete õpetamisel ja teadmiste kontrollil korrektselt eesti keele kasutamist motiveerivate õigusaktide vastuvõtmine.

Eesti keelenõukogu rühmaõpet ja õppetöövaba semestrit puudutavad ettepanekud on ellu viimata.

Tabel 2. Eesti keele õpetajate koolitamine ning tööleasumine aruandeperioodi jooksul

Aasta	Tartu Ülikool			Tallinna Ülikool		
	Õpinguid alustanud	Õpingud lõpetanud	Õpetajana tööle asunud	Õpinguid alustanud	Õpingud lõpetanud	Õpetajana tööle asunud
2011	8	10	8	12	4	2
2012	17	19	15	5	3	1
2013	15	11	9	2	6	6
2014	5	10	8	6	6	4
Kokku	45	50	40	25	19	12

6.1.4. Eesti keele õpetamine ja kooli keelekeskkond

Otsesed EKA-st ajendatud kooli keelekeskkonda arendavad tegevused puuduvad. Kaudne mõju on keelehooldetegevusel (Eesti Keele Instituudi keelenõu, Keelehooldekeskuse kohalikele omavalitsustele suunatud täienduskoolitus ning publitseeritavad brošüürid). Teiste ainete õpetajaid on kaasatud eesti keele alasesse täiendusõppesse, sh LAK-õppe teemalistele koolitustele, aga osavõtt on suhteliselt juhuslik (pakkumine Emakeele Seltsi ja TÜ täienduskoolituskursuste kaudu on olemas).

Kohati on raskusi heade eesti keele õpetajate leidmisega maa-kohtadesse ja eelkõige Ida-Virumaale; Ida-Virumaa eesti keele ja ka teiste ainete õpetajatele pööravad oma täienduskoolitustel eritählepanu nii EES kui ka TÜ.

6.1.5. Õppetööviline eesti keele alane tegevus

Jätkusid eesti keele olümpiaadid, mis toimuvad vaheldumisi Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis TÜ teaduskooli, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi ning linnade ja maakondade haridusosakondade korraldusel. Osavõtjate arv on püsinud stabiilsena, isegi veidi kasvanud. Heaks keelekasutuseks pakuvad võimalusi koolide algatatud üritused, nt kõnevõistlus „Kuldsuud“. TÜ korraldamisel jätkati lingvisti-kaolümpiaade.

Haridus- ja Teadusministeerium toetas ajakirju Hea Laps ja Oma Keel, korraldades SA Kultuurileht kaudu nende saatmist koolidesse. Jätkati Sten Roosi muinasjutuvõistluse toetamist. Vajadusel tuleb kaaluda analoogilise riikliku võistluse algatamist, samuti koostööd teiste samalaadsete võistluste korraldajatega.

Jätkub emakeelepäeva etteütlu ja kokkuvõttevõistluse „Tuum“ korraldamine. Eelmise aruandeperioodiga võrreldes suurenes osavõtt emakeelepäeva etteütlu, osavõtt kokkuvõttevõistlusest „Tuum“ 2013. aastal vähenes, kuid tõusis taas kollektiivse osaluse võimaldamise tõttu (vt tabel 3). Keeleviktoriinid Omas Keeles ja Sirbis toimusid, kuid ilmselt huvi vähenemine nii ülesannete koostajate kui ka lahendajate poolt.

Emakeele Selts (ES) jätkas keelepäevi Eesti koolides, populaarsust kogusid õpilaste lingvistikakallakuga emakeelelaagrid, millest on kujunenud seltsi järelkasvu üks allikaid. Järjest kõrgetasemelisemaks on kujunenud aasta keeleteo konkursi lõpuürituse korraldamine HTM-i poolt EES-i ja ES-i kaasabil partnerkoolis (aruandeperioodil Kadrinas ja Kuressaares), ent teiste koolide huvitatust on vaja veel süvendada.

Eesti keele ainekava rikastavaid tegevusi toimub muuseumides, nt E. Vilde, O. Lutsu, A. H. Tammsaare muuseumides. Eestikeelsete arvutimängude väljatöötamine oli marginaalne ja toetus valdavalt eraalgatusele. Huviliste puuduse tõttu lõppesid eesti keele kursused TÜ teaduskoolis.

Tabel 3. Osavõtt emakeelepäeva etteütlukest ning kokkuvõttevõistlukest „Tuum“

Aasta	Emakeelepäeva etteütluks	Kokkuvõttevõistluks „Tuum“
2011	1070	
2012	3670	194
2013	2910	125
2014	4319	98 üksikosalejat ning 12 vähemalt kaheinimeselist võistkonda

6.1.6. Õpetajate kooliväline tegevus

Eesti Emakeeleõpetajate Seltsis on 2014. aasta lõpu seisuga 239 liiget, liikmeskond on suurenenud keskmiselt seitsme inimese võrra aastas. Rõhku on pandud noorliikmete kaasamisele seltsi töösse. Endiselt on probleemiks liikmeskonna vähesus võrreldes eesti keele õpetajate koguarvuga ning osa liikmete passiivsus.

Tihenenud on HTM-i ja EES-i koostöö eesti keele probleemide senisest laiemal käsitlemisel (aruande 2013–2014 koostamine, allkeelteraamatu retsenseerimine, ainekava ettevalmistamine jne).

TÜ korraldab koos EES-i ja HTM-iga igasügisese emakeeleõpetajate konverentse ning teeb koostööd eesti keele ainesektioonidega. Täienduskoolituste (sh TÜ täienduskoolituste) ülesehitus soodustab võrgustike teket ja arengut, mida toetavad ka EES-i koduleht ja Facebooki konto. Õpetaja eriala propageerimiseks on kasutatud tavapäraste meetodite kõrval ka tänapäevasemaid (TÜ televisioon).

Ajakirjas Oma Keel avaldatakse rubriigis „Emakeel koolis“ õpetajate ja õpilaste kaastöid, ajakirja toimetuskolleegiumi on kaasatud EES-i esindaja, ajakirja tutvustatakse ja levitatakse koolitustel ja keelepäevadel.

6.2. Strateegiline eesmärk

Kõigi õpilaste eesti keelt ja eestikeelset kultuuriruumi väärtustav hoiak ning tänapäeva nõuetele vastav kõikide eesti keele osaoskuste valdamine, võimalused eesti keele aktiivseks ja passiivseks kasutamiseks.

6.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Hea või väga hea emakeeleoskusega esmakursuslaste osakaal kõrgkoolis	57,1%	Ei ole uuritud	Ei ole uuritud	Ei ole uuritud	Uuring pooleli	60%
Üldhariduskooli eesti keele riigieksami keskmine tulemus	58,6%	59,3%	62,9%	62,4%	62,0%	Üle 58%

Praeguse EKA kehtimisaja lõpuks planeeritud riigieksami keskmine tulemus oli saavutatud juba EKA alguses; on ilmne, et praegune tase ei lange 2017. aastaks kavandatust allapoole ka järgmisel aruandeperioodil, pigem tõuseb. Hiljutiste gümnaasiumilõpetajate teistsuguse metoodikaga selgitatud emakeeleoskuse uuringu tulemused selguvad augustis 2015 (uuring on pooleli).

6.4. Tegevused

6.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

6.4.1.1. Õppekavaarendus

- Tagada riiklikus õppekavas heade õpitulemuste saavutamiseks piisav eesti keele õppe maht ja ajaressursi tõhus kasutamine;
- süvendada eesti keele õpetamise lõimitust teiste ainete õpetamisega;
- töötada välja ning viia ellu põhimõtted eesti keelt ja eestikeelset kultuuriruumi käsitlevate, eesti keelt väärtustavate ja selle kasutamise julgust suurendavate üldteadmiste senisest tõhusamaks andmiseks;
- töötada välja ja pakkuda valikkursusi, mille raames käsitletak eesti keele õppe atraktiivsust suurendavaid teemasid;
- jätkata eesti keele riigieksami arendamist suunas, mis soodustab keele sügavamalt tundmaõppimist, oskuslikumat kasutamist ja eksamitulemuste objektiivsemat hindamist;
- korraldada esmakursuslaste eesti keele oskuse uuring 2014. ja 2016. aastal.

6.4.1.2. Õpikud, sh eesti keele õpikud ja teised eesti keele alased materjalid

- Laiendada õpilastele tasuta kättesaadava eesti keele alase info (sõnaraamatud, käsiraamatud, keeleajakirjad) levitamist internetis;
- analüüsida ilmunud õpikute kvaliteeti, informeerida üldsust analüüsi tulemustest, toetada õpikukäsikirjade koostamist;
- suurendada eestikeelsete veebipõhiste õppematerjalide hulka, seada eesmärgiks üldhariduse kõigi valdkondade katmine vabalt kättesaadavate veebimaterjalidega;
- koostada veebipõhiseid ja eksamiarendusega, sh elektrooniliste eksamitega kooskõlastatud eesti keele õppematerjale ja toetada nende koolidele kättesaadavaks tegemist.

6.4.1.3. Õpetajate välja- ja täiendusõpe

- Suurendada koolieelsete lasteasutuste õpetajate, eesti keele ja kirjanduse õpetajate ja klassiõpetajate väljaõppes eesti keele komponendi ja *Estica*-alaste teadmiste osa;
- arendada Tallinna Ülikooli emakeeleõppe infokeskust;
- arendada eesti keele ja kirjanduse õpetajate täiendusõpet eesti keele teadmiste süvendamise suunas;
- süvendada eesti keele õpetamise lõimitust teiste ainete õpetamisega.

6.4.1.4. Eesti keele õpetamine ja kooli keelekeskkond

- Tagada täisväärtuslik eesti keele ja eestikeelne õpe põhi- ja keskhariduse tasemel ka neis Eesti regioonides, kus on väike eestlaskond;
- toetada eesti keele ainekava täitmist kõikide kohustuslike teemade osas, püüeldes erinevaid mõtlemistüüpe arvesse võtvat õpetuse suunas;
- juurutada eesti keele õpetamisel efektiivsemat, funktsionaalse keeleoskuse omandamist soodustavat metoodikat;
- parandada muu emakeelega õpilaste ja välismaalt Eestisse pöördunud eesti emakeelega õpilaste võimalusi eesti keele ja teiste ainete täisväärtuslikuks omandamiseks;
- soodustada kõikide ainete õpetajate eesti keele alase teadlikkuse kasvu ning luua võimalusi eesti keele alaseks täiendusõppeks;
- parandada koolide eesti keele keskkonda (kodulehed, infovahvlid, dokumentatsioon, arvutitarkvara jm) ning luua võimalusi eesti keele heatasemeliseks kasutamiseks;

- soodustada eesti keele ja teiste ainete õpetajate keelealast koostööd.

6.4.1.5. Õppetööväline eesti keele alane tegevus

- Jätkata põhi- ja keskkooliõpilaste eesti keele olümpiaadide korraldamist;
- toetada eesti keelt käsitlevaid ja eestikeelset loomingut avaldavaid ajakirjandusväljaandeid ning eestikeelse loomingu võistlusi;
- arendada eesti keele ja kirjanduse alaseid tele- ja raadiomänge ning ajaleheviktoreid;
- arendada eesti keele kursusi kõrgkoolide teaduskoolide juures;
- koostada ja levitada eestikeelset arvutisuhtlust võimaldavaid mänge ja klippe ning algatada sellealast rahvusvahelist koostööd;
- toetada eesti keele õpetamist ja levitada sellealast infot välismaal.

6.4.1.6. Õpetajate kooliväline tegevus

- Toetada emakeeleõpetajate osalust eesti keele küsimuste arutamisel ja probleemidele lahenduste leidmisel;
- soodustada eesti keele õpetajate erialaste kontaktide tihendamist omavahel ja teiste õpetajatega;
- propageerida eesti keele õpetaja elukutset;
- tihendada ajakirja Oma Keel sidet õpilaste, õpetajate ja lastevanematega (temaatika, kaastööd, tellimine ja levitamine);
- analüüsida eestikeelse arvutisuhtluse (sh mängud, tarkvara jm) arendamise võimalusi.

6.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täitmisel

- Võtta eesti keele väljendusõpetuse kursus (kolm Euroopa ainepunkti) kõikide pedagoogiliste erialade õppekavadesse, tagada õpetajate esmakoolituse õppekavade läbijate hea erialane ja üldine eesti keele väljendusoskus.

Täitmata

- Toetada riiklikult õpikute kirjutamist, korraldades õpikute analüüsi ja tutvustamist, koostades juhendmaterjale autoritele ning organiseerides infopäevi kirjastustele;
- kehtestada eesti keele õpetajatele kohustusliku perioodilise erialase täienduskoolituse mahuks viie aasta jooksul kümme

Euroopa ainepunkti; otsida võimalusi õppetöövaba erialase enesetäiendusaasta või -poolaasta süsteemi väljatöötamiseks ja järkjärguliseks rakendamiseks kõigile õpetajaile.

6.4.3. Takistused

- Riigi tagasihoidlik osa õpikute koostamisprotsessi suunamisel ja nende keelekvaliteedi kontrollil;
- eesti keele õppe vähene integreeritus teiste ainete õpetamisega.

7. Meede 5: eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses

7.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhinng

Eesti keele maine parandamist ega paranemist ei ole võimalik ühemõtteliselt mõõta. Kaudselt on eesmärgi saavutamisele suunatud mitmed projektid ja tegevused. Haridus- ja Teadusministeerium, SA Innove ja Keelekümbluskeskus on pidevalt tegutsenud selle eesmärgi heaks. HTM-i toel toimusid 2013. aastal Pärnu Vene Gümnaasiumis ja 2014. aastal Tartu Vene Lütseumis (praegune Tartu Puškini Kool) heade kogemuste päevad, milles praktikud jagasid eduelamusi eesti keele kui teise keele õppes. Kohaliku initsiatiivi korral toimuvad koostöötegevused eesti õppekeelega koolidega, õpilasvahetused jms. HTM-i toetusel on loodud vene keele ja kirjanduse õpetajate liit, mille eesmärk on koondada vene keele kui emakeele õpetajad ning toetada nende ühistegevusi, muu hulgas koostööd Eesti Õpetajate Liiduga ja teiste õpetajate organisatsioonidega.

Strateegiline näitaja, eesti kui teise keele riigieksami edukate sooritajate protsent gümnaasistide hulgas, saavutati juba varasematel aastatel. 2013. ja 2014. aastal on eesti keele kui teise keele gümnaasiumi eksami edukalt sooritanud vastavalt 71,4 ja 74,1% lõpetajatest.

Mõnevõrra on paranenud, kuid on endiselt ebarahuldav eesti keele oskus haridustöötajate seas. Keeleinspektiooni andmeil kontrolliti 2013. aastal 1694 vene õppekeelega kooli või lasteaia pedagoogi eesti keele oskust. Ebapiisava keeleoskusega pedagooge on 1506, enamik neist Tallinnas, Harjumaal ja Ida-Virumaal. Järeelkontrolli käigus tuvastati, et 310 pedagoogi on oma

keeleoskust parandanud. 2013.–2014. aastal haridustöötajate eesti keele oskuse kontrollimisel Tallinnas tuvastati, et 40 juhtumist, kus hinnati keeleoskuse vastavust nõutavale tasemele, oli ainult 3 õpetajal oma aine eesti keeles õpetamiseks ebapiisav keeleoskus.

Endiselt on eestikeelse õppe korraldamisega kõige rohkem probleeme Ida-Virumaal: 230 eesti keeles õpetava õpetaja hulgas on 47, kes ei vasta nõuetele. Mujal Eestis on paljudel juhtudel õpetajad omandanud hariduse eesti keeles.

2014. aastal viidi läbi kaks muukeelse hariduse uuringut, nende tulemused näitavad, et vene õppekeelega koolide tase on küllaltki erinev ning erinev on ka suhtumine osalisele eestikeelsele õppele üleminekusse. Tartu Ülikooli uurimisrühma andmetel iseloomustavad vähem edukaid koole järgmised näitajad: enamasti ei paikne need eestikeelsetes piirkondades, koolid on väiksemad, eesti keele õpet toetavate tegevuste hulk on piiratud, mitmekeelsuse ja mitmekultuurilisuse väärtused jäävad pigem deklaratiivseks, vähe on eesti emakeelega õpetajaid, samas on rohkem nõrga eesti keele oskusega õpetajaid. Edukamates koolides seevastu ei ole probleeme pädevate õpetajate palkamisega, koolid paiknevad eestikeelses piirkonnas või püüavad luua koolis eestikeelset suhtluskeskkonda, õpetajad on kas eesti emakeelega või oskavad eesti keelt kõrgtasemel, eestikeelset õpet ning lõimitud aine- ja keeleõpet (LAK-õpet) on isegi rohkem, kui riiklik õppekava ette näeb.

Eesti õppekeelele üleminekuiga seonduvat analüüsis ka HTM-i töörühm. Uuringu kohaselt eelistab eestikeelset põhiharidust 32% venekeelseist vastajaist ning keelekümblust 25% vastajaist.

Samal ajal kasvab eestikeelsetes lasteaedades eesti keelest erineva emakeelega laste osakaal, 2014. aastal oli see 19%. Mõnevõrra on kasvanud venekeelsete noorte osakaal, kes valivad gümnaasiumi tasemel keelekümblusprogrammi, selliseid noori on alates 2011. aastast olnud umbes kolmandik kõigist õppureist.

Eestikeelse aineõppega on alustatud enamikus põhikoolides. 2013/2014. õppeaasta seisuga anti eestikeelseid ainetunde 55 koolis 68-st. Samas on märgatav, et eesti keeles õpetatakse pigem sotsiaal- ja humanitaaraineid, muusikat, kunsti jms ning reaalseid õpetatakse vene keeles.

Jätakuvalt toetatakse koole, kes kasutavad erinevaid keelekümblusmudeleid. 2014/2015. õppeaastast toetatakse rahaliselt omavalitsusi, kus on liidetud vene ja eesti õppekeelega koolid.

Alates 2013. aastast on keelekümbluskeskus SA Innove osa. Keelekümbluskeskuse tegevusvaldkonda on laiendatud: nüüd toetab see eesti keele ja eestikeelset aineõpet lasteaiast gümnaasiumiastme lõpuni. Keelekümblusprogramm laieneb, 5 kohalikku omavalitsust on liitunud kahe-suunalise keelekümb-lusega (eesmärgiks varajane kakskeelsus). Korraldatakse suvekoole ja tugiseminare, piirkondlik seminar „Õpime koos“ on muutunud rahvusvaheliseks. 2014/2015. õppeaasta alguseks on keelekümb-lusprogrammiga liitunud 55 lasteaeda ja 36 kooli, kus õpib ligi 7000 õpilast. Alates 2009. aastast on kõigis vene õppekeele-ga lasteaedades kohustuslik õpetada eesti keelt neljandast eluaastast alates. Seega antakse kõigis lasteaedades algteadmised eesti keelest.

On tekkinud uusi eesti keele õppevahendeid, nt e-õppekesk-kond Keeleklukk (loodud HTM-i rahvusaaslaste programmi ja Euroopa Sotsiaalfondi toel). SA Innove on loonud kodulehel võimaluse kontrollida oma eesti keele oskustaset (keskkond Testest). SA Innove ja keeleteadlased koostavad keeleoskustase-mete lingvistilise sisu kirjeldust.

On soodustatud ja korraldatud eesti ja vene õppekeele-ga koo-lide õpetajate ühiseid tegevusi, toimub kakskeelse ja keelekümb-lusõppe õppevahendite arendamine: SA Innove on kinnitanud 12 keelekümb-lusmetoodika koolituse õppekava. Korraldatakse reeglipäraseid LAK-õppe konverentse. Vastu on võetud „Keele-kümb-lusprogrammi strateegia 2014–2020“. Keelekümb-luse ja LAK-metoodika tutvustamine on võtnud uue, rahvusvahelise mõõtme.

Kuigi riiklik mentorite programm puudub, toimib alates 2008. aastast vene õppekeele-ga koolide eesti keeles aineid õpetavate õpetajate nõustamissüsteem. Töötab kolm piirkondlikku nõus-tamiskeskust (Narvas, Tallinnas ja Tartus).

Keelemapi kasutamine on vabatahtlik. HTM on läbi viinud mitmeid keelemapi koolitusi, kuid andmed keelemapi tegeliku kasutamise kohta puuduvad.

Eesti keele teise keelena olümpiaade koolinoortele korralda-takse Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis.

Mitmekeelsust ja mitmekultuurilisust käsitlevad kursused on olemas mitme kõrgkooli õppekavas (Tallinna Ülikool, Tartu Üli-kool, TÜ Narva Kolledž). Uusimmigrantide kohanemist toetab riik rahaliselt. Uusimmigrantidega töötavad õpetajad saavad vastavat koolitust.

Töötatakse multikultuurse kooli mudeli loomisega, mille ees-märk on luua koolid, kus õpivad koos eesti ja vene emakeele-ga

õpilased. Koolides on loodud õpikeskkond, kus noored on motiveeritud koos õppima ja vajadusel pakutakse eesti keele tugiõpet. Üheks selliseks kooliks kujuneb näiteks Jõhvi Riigigümnaasium, mis avatakse septembris 2015. On alustatud kaheksa keelekümblusprogrammiga.

Edeneb eesti keele ja kultuuri tutvustamine ja mainekujundamine mitteformaalses keskkonnas. Jätkuvad suvelaagrid ja õpilasvahetus. Kohalikud omavalitsused toetavad eesti- ja venekeelsete koolide liitmist.

7.2. Strateegiline eesmärk

Muukeelse põhikooli lõpetajate eesti keele oskus on tasemel B2 ja gümnaasiumilõpetajatel tasemel C1.

7.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2009	2011	2012	2013	2014	2017
Eesti keele kui teise keele riigieksami vähemalt 60% tulemusel sooritanute osakaal eksamil käinud gümnaasiumilõpetajate arvust	66,3%	67,6%	70,3%	71,4%	74,1%	70,0%

Kavandatud eesmärk on saavutatud.

7.4. Tegevused

7.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Parandada eesti keele mainet muukeelses koolis;
- toetada keelemapi kasutamist;
- arendada ja toetada eesti keeles õpetavate aineõpetajate ainealase eesti keele täiendusõpet, sealhulgas toetada õpetajate eesti keele õpet mentoriprogrammidega;
- arendada ja toetada kakskeelse hariduse mudeleid, sealhulgas keelekümblust, lõimitud aine- ja keeleõpet (LAK-õpe);

- arendada välja mitmekultuurilise hariduse moodulid ja tagada, et kõik õpetajakoolituse läbinud noored õpetajad omandaksid teadmised ja oskused, mis on vajalikud eesti keelest erineva emakeelega õpilaste eestikeelses õppes;
- jätkata vene õppekeelega koolide eesti keeles õpetavate õpetajate täiendusõpet LAK-õppe metoodika vallas;
- jätkata Euroopa Nõukogu keeleoskustasemetele vastavate keeleksamite väljatöötamist;
- arendada ja rakendada juba olemasolevaid programme, mis aitavad uusimmigrantidel kohaneda;
- laiendada eesti keele õpet mitteformaalses keskkonnas;
- arendada välja koolitusmoodulid, mille abil kujundada vene õppekeelega koolide vene keeles aineid õpetavates õpetajates positiivset hoiakut eesti keele ja eestikeelse aineõppe suhtes;
- töötada välja abinõud, mis tagavad eesti keele kui võõrkeele õpetaja kvalifikatsiooniga õpetajate olemasolu piirkondades, kus eesti keele keskkond peaaegu puudub; laiendada vene õppekeelega koolide õpetajate võimalusi töötada ajutiselt eestikeelses keskkonnas.

Täitmisel

- Luua eesti keele sõbralik õhkkond ja anda algteadmised eesti keelest muukeelses lasteaias.

7.4.2. Takistused

- Etnodemograafilisest olukorrast tingitud vähene vajadus kasutada eesti keelt igapäevases suhtluses Ida-Virumaal;
- vastutuse delegerimine järgmistele põlvedele ja/või arvamus, et eesti keele oskus ei ole selles piirkonnas vajalik;
- kooli õppekeele valik on endiselt liiga politiseeritud ja kerkib üles alati valimiste eel;
- tavainimeste vähene informeeritus keele ja keeleõppe küsimustes, vähe on teavet selle kohta, kuidas eestikeelne õpe tegelikult toimub, seetõttu tekivad valed arusaamad ja stereotüübid, samuti on probleemiks desinformatsiooni levitamine venekeelse elanikkonna hulgas;
- Venemaa Föderatsiooni infoväli avaldab negatiivset mõju mitte-eestlaste hoiakutele eesti keele ja Eesti riigi suhtes ning pärsib riigikeele õppe tulemuslikkust.

8. Meede 6: kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine

8.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Eesti keele ja eestikeelse õppe arendamisel olid kutsehariduses perioodil 2013–2014 kõige olulisemad tegevused ja tulemused seotud vene õppekeelega kutseõppurite eesti keele oskuse parandamisega.

1. septembril 2013. aastal jõustunud uus kutseõppeasutuse seadus sätestab kutsekeskhariduses ülemineku eesti õppekeelele. Koolid on kohustatud tagama ülemineku kutsekeskhariduse õppekavadel hiljemalt 2020. aasta 1. septembriks. Säte puudutab üheksat vene õppekeelega riigikooli.

Uus seadus sätestab ka muudatuse, mille kohaselt kutsekeskhariduse õppekava õpilased, kelle õppekeel ei ole eesti keel, võivad õpingute lõpetamiseks sooritada eesti keele teise keelena riigieksami asemel ka kutseeksami või erialase lõpueksami eesti keeles. Uuest seadusest ja kutseharidusstandardist tulenevalt on kutsekeskhariduse tasemele koostatud uued riiklikud õppekavad, milles kutseõpingute sisu kõrval määratakse kindlaks ka üldoskuste, sh eesti keele teise keelena õppe maht, õpiväljundid ja hindamiskriteeriumid.

Seadusemuudatuse rakendamiseks koostati Haridus- ja Teadusministeeriumis ning kutseõppeasutustes tegevuskavad eestikeelsele õppele üleminekuks kutsekeskhariduses 2014–2020 ning haridus- ja teadusministri käskkirjaga „Eesti õppekeelele ülemineku korraldus eesti keelest erineva õppekeelega kutsekeskhariduse õppekavadel“ sätestatakse ülemineku korraldus.

Ülemineku toetamiseks viidi ellu tegevusi Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) rahastusel rakendatavas programmis „Keeleõppe

arendamine 2011–2013“, kutseõppe tegevusi pikendati 2014. aasta lõpuni. Vene keeles kutsekeskharidust pakkuvad kutseõppeasutused said aruandeperioodil 2013–2014 ka riigieelarvelisi vahendeid eestikeelsele õppele üleminekut toetavate tegevuste läbiviimiseks koolis.

Peamised tegevussuunad perioodil 2013–2014 olid kutseõppijate täiendav eesti keele õpe, õpetajate ning koolijuhtide täienduskoolitus ja nõustamine.

ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013“ raames on kutseõppeasutuste õpetajad ja koolijuhid saanud täienduskoolitust lõimitud kutse- ja keeleõppe metoodika rakendamiseks venekeelsetes õppekavarühmades. Aastal 2013 stažeeris teistes kutseõppeasutustes 28 õpetajat, 25 vene ja 3 eesti emakeelega õpetajat, vastavalt eesti või vene õppekeeles.

Õppijad on saanud täiendavat eesti keele ja kultuuri õpet. Keeleõpet pakuti lisaks riikliku koolitustellimuse või riikliku õppekava raames rahastatud õppele. Toetati integreeritud keele- ja erialaõppe, sh praktika läbiviimist eestikeelses töökeskkonnas, õppurite vahetusprogrammide rakendamist, intensiivsete tugiõppe võimaluste pakkumist, sobivate õppematerjalide koostamist ja õpetusvõtete levitamist, et tõsta keeleõppe motivatsiooni. Täiendava eesti keele õppe on aastail 2013–2014 läbinud kokku 609 õpilast, kuid aruandeperioodil on tasemeeksami sooritanute osakaal langenud. Üheks languse põhjuseks võib pidada seda, et 2013. aasta septembris jõustunud seadusemuudatus lubab riigieksami asendada eestikeelse kutseeksami või erialase lõpueksamiga.

2014. aastal läbis lõimitud aine- ja keeleõppe metoodika rakendamise kursuse 40 kutseõppeasutuste õpetajat ning eesti keele koolitusel osales 44 eesti keelest erineva emakeelega õpetajat, seejuures viidi sisse nõue, et õpetajad peavad keeleõppe kursuse lõppedes registreeruma eesti keele tasemeeksamile ja sooritama eksami. Korraldati kutseõppeasutuste õpetajate täienduskoolitus lõimitud aine- ja keeleõppe metoodika rakendamise kohta (80 tundi). Koolituse läbis edukalt 40 kutseõppeasutuste õpetajat.

2014. aastal ajakohastati veebilehe www.kutsekeel.ee sisuhal dustarkvara. Võrgulehele on lisandunud võrgulehe www.kutsekeel.ee kasutajate küsitluse tulemused, viimane 2013. aastal (vt <http://kutsekeel.ee/uuring2013>), karjääriõppe materjalid täiskasvanutele ja kutseõppuritele ning 2014. aastal 40 õpetaja poolt koostatud 40 töölehte (vt <http://kutsekeel.ee/>).

2013. aastal tegi Saar Poll OÜ uuringu kutseõppeasutuste vene õppekeelega õpperühmade kohta (http://www.meis.ee/bw_client_files/integratsiooni_sihtasutus/public/img/File/raamatukogu_uuringud/Kutsekeskhariduse_uuringu_ARUANNE_ja_lisad1-3.pdf), uuringu tellis Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed. Uuringus osales 437 õpilast, 215 õpetajat ning 34 koolijuhti. Tulemused näitavad, et nii koolijuhid, õpetajad kui enamasti ka õpilased ise tunnevad riigikeele oskuse vajalikkust, ent õpilaste ja ka osa õpetajate eesti keele oskus on kesine ning kutsekoolis ei tee õppijad oma eesti keele oskuse parandamisel edusamme. Puudu ei ole niivõrd juhtkonna toest ja õppematerjalidest, kuivõrd on vajaka tänapäevase ja õppijale huvitava ning tulemusliku keeleõppemetoodika rakendamisest.

ESF-i programm „Kutsete süsteemi arendamine“ ajakohastas perioodil 2008–2013 loodud kutsestandardites ka keeleoskuse nõudeid, kutsestandardid on aluseks kutseõppe riiklikele õppekavadele. Euroopa keelemapi mudeli „Erialade keelemapp vanuserühmale 15+“ loomise ettevalmistustöö algas Riiklikus Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuses 2011. aastal ESF-i programmi „Kutseõppe sisuline arendamine 2008–2013“ tegevusena, kuid takerdus planeeritu mittetäitmisest tingitud eelarvekärpe ja asutuse reorganiseerimise tõttu.

Enamikku kirjeldatud tegevustest võib lugeda tulemuslikuks ja kordaläinuks. Tehtuga luuakse küll eeldusi kutseõppe lõpetajate eesti keele oskuse parandamiseks, ent eesti keele (teise keelena) riigieksami soorituslävi (1 punkt) ei ole toetanud eesti keele õppimise motivatsiooni säilimist.

8.2. Strateegiline eesmärk

Kutseõppeasutuste keeleõpe annab õppekavale vastavad tulemused.

8.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2009	2011	2012	2013	2014	2017
Eesti keele tasemeeksami (B2) sooritanute osakaal kõigist eesti keele tasemeeksami teinud kutseõppuritest	11,4%	17,8%	18,5%	14%	13,3%	20,0%

Eesmärk on saavutatav, kui võtta arvesse ka eestikeelse kutseeksami ning erialase lõpueksami sooritajad.

8.4. Tegevused

8.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Pakkuda kutseõppuritele erialase eesti keele ja eesti keele teise keelena õpet tööks vajalikul tasemel;
- analüüsida eesti keele õppe olukorda vene õppekeelega rühmades, ajakohastada eesti keele oskuse nõuded ning korraldada lõimitud eriala- ja keeleõppe täienduskoolitust kutseõppeasutuste juhtidele ja õpetajatele.

8.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täitmisel

- Korraldada vene õppekeelega rühmade õppuritele ja vastavatel erialadel töötavatele täiskasvanutele eestikeelse kutseeksami ettevalmistuskursusi, toetada õppurite praktiseerimist eestikeelses töökeskkonnas;
- analüüsida eesti keele õppe olukorda vene õppekeelega rühmades, ajakohastada eesti keele oskuse nõuded ning korraldada lõimitud eriala- ja keeleõppe täienduskoolitust kutseõppeasutuste juhtidele ja õpetajatele.

Täitmata

- Arendada välja keelemapi mudel täiskasvanud õppijale (keelefirma Dialoog tõlgitud täiskasvanute keelemapp valmis aastal 2010; siin mõeldakse kutseõppurite vajadusteks kavandatud erialade keelemappe).

8.4.3. Takistused

- Planeerimisel arvestamata jäänud raskused keelemapi mudeli väljatöötamisel kutseõppe erialavaldkondade õppijatele eärühmas 15+.

9. Meede 7: eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses

9.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhinna*

Eesti keel on jätkuvalt kõigi õppetasete domineeriv õppekeel. 2012/2013. õppeaastal õppis eesti keeles 91%, vene keeles 7% ja inglise keeles 2% üliõpilastest, 2013/2014. õppeaastal olid vastavad näitajad 91%, 6% ja 3% ning 2014/2015. õppeaastal 92% (sealhulgas eesti keelt sisaldavatel kahe õppekeelega õppekavadel õppijad), 3% ja 5%. Viimaste aastate nihetes on oma roll 2013. aastal alustatud kõrgharidusreformil. Tasuliste ingliskeelsete õppekavadena avati või tasulisteks muudeti aruandeperioodil näiteks e-riigi tehnoloogiate ning puidu- ja plastitehnoloogiate magistriõppekavad Tallinna Tehnikaülikoolis (TTÜ), arstiteaduse, finantsmatemaatika ja filosoofia magistriõppekavad Tartu Ülikoolis, veterinaarmeditsiini õppekava Eesti Maaülikoolis (EMÜ). On kasvanud välisüliõpilaste arv Eesti kõrgkoolides, samuti kakskeelse gümnaasiumi lõpetanute arv eestikeelses õppes.

Kasvanud on ingliskeelsete õppekavade osakaal, eriti magistriõppes. 2014/2015. õppeaastal on eestikeelseid ning eesti- ja ingliskeelseid õppekavu kokku 87%, ingliskeelseid 10%, venekeelseid 3%. Septembris 2012 oli ingliskeelseid magistriõppekavu 38 (9%), septembris 2014 juba 51 (19%). Inglise keelt kasu-

* Ülevaate koostamisel on kasutatud artiklit: Klaas-Lang, Birute, Helle Metslang 2015, Language policy and sustainability of Estonian in higher education. Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft. Duisburg Papers on Research in Language and Culture. Peter Lang Verlag, 161-177 (ilmumas).

tatakse ka eestikeelsete õppekavade üksikutes ainetes ja moodu-
lites, samuti on osa õppekirjandusest ingliskeelne, kasvanud on
ingliskeelse asjaajamise osakaal ülikoolides.

Arengukava ülesanne säilitada eestikeelne õpe kõigi õppe-
kavarühmade kõigil õppetasemetel on täidetud. Eesti keel
on 2014/2015. õppeaastal kõige nõrgemal positsioonil audio-
visuaalse ja muu meedia õppekavarühmas, kus magistritasemel
on 5 õppekava, neist üks eestikeelne (Eesti Kunstiakadeemia), 4
ingliskeelsed (TLÜ, TTÜ, Eesti Kunstiakadeemia). Poliitikatead-
uste ja kodanikuõpetuse õppekavarühmas on magistritasemel
4 õppekava eesti keeles (TÜ), 5 õppekava inglise keeles (TÜ,
TTÜ, TLÜ). Ingliskeelsete õppekavade suur osakaal on veel näi-
teks ärinduse ja halduse õppekavarühmas nii magistri- kui ka
bakalaureusetasemel. Üksikute säilinud erarakenduskõrgkoo-
lide tõttu on samas õppekavarühmas rakenduskõrghariduse
tasemel hoopiski venekeelsete õppekavade osakaal endiselt
suur. Doktoritõppes on enamik õppekavu kõigis õppekavarüh-
mades kahe (eesti ja inglise) õppekeelega.

Eestikeelne õppevara ja erialaterminoloogia on leidnud riik-
likku toetamist vastavate programmide näol, lisaks on igal aastal
tunnustatud parimate eestikeelsete kõrgkooliõpikute autoreid.

Doktoriväitekirjade kokkuvõtte ulatuse suhtes (võõrkeelsel
väitekirjal eestikeelne, eestikeelsel võõrkeelne kokkuvõte) on
ülikoolide regulatsioonid erinevad. Enamik ülikoole (TÜ, EMÜ,
Estonian Business School, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia,
Eesti Kunstiakadeemia) nõuab ammendavat ja mahukat kokku-
võtet, samas TTÜ ja TLÜ ei määratle mahtu. TTÜ-s on seejuures
kõik 2013. ja 2014. aastal kaitstud väitekirjad võõrkeelsed, TLÜ-s
on neid 53%. Doktoritööd on enamikus ingliskeelsed; eestikeel-
seid väitekirju on enim humanitaarteadustes ja õigusteaduses.
Väitekirjade eestikeelsete resümeeide kvaliteedi motiveerimiseks
antakse välja eestikeelse resümee stipendiumi.

Teaduspublikatsioonid, eriti reaal-, tehnika-, loodus- ja arsti-
teadustes on valdavalt ingliskeelsed. Eestikeelseid artikleid
avaldavate teadusajakirjade arv Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS)
kategoorias 1.1 on aruandeperioodil kasvanud 6-lt 14-le.

Endiselt on tähelepanu pööratud teadustööst teavitamisele:
korraldatakse üliõpilastööde ja teadustööde konkursse, antakse
välja riiklikke teaduspreemiaid, on ka teaduse populariseeri-
mise konkursse, teaduseteemalisi sarju televisioonis, raadios,
ajakirjanduses ja veebis.

Sisseastujatele ühtseid keeleoskustnõudeid kehtestatud ei ole. Kakskeelne gümnaasium annab lõpetajale eesti keele oskuse tasemel B2, eduka eestikeelse ülikooliõppe jaoks oleks vaja taset C1. Eesti keele oskust testitakse, kui B2-taseme või eesti keele kui teise keele eksami tulemus on alla 80 punkti. Muu õppekeelega kooli lõpetanud sisseastujalt nõuab näiteks Eesti Kunstiakaademia vähemalt taset B1, kuid kohustab B1 tasemega üliõpilast tõstma oma keeleoskust tasemele B2. EMÜ nõuab välismaal hariduse omandanud sisseastujalt õppekeele taset B2. On ka erialakohaseid täpsemaid nõudeid, nt TÜ arstiteaduskond nõuab eesti keele kui teise keele riigieksami tulemust vähemalt 80 punkti (100 võimalikust). Võimalust tasuta aastaseks eesti keele õppeks kasutab ainult umbes 20% venekeelsest või kakskeelsest gümnaasiumist tulnud üliõpilastest.

9.2. Strateegilised eesmärgid

Kõrgkoolilõpetajate eesti keele oskuse kõrget taset tagav eesti keelne kõrgharidus on olemas kõigil õppeastmetel kõigis õppekavariühmades, kusjuures toetatakse ka võõrkeelse õppe võimalusi. Tähtsamad teadustulemused avaldatakse ka eesti keeles, säilitades ja arendades eesti teaduskeelt, vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist.

9.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Eestikeelseid õppekavasid sisaldavate õppekavariühmade osakaal kõigist õppekavariühmadest	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Kaitstud võõrkeelseid doktoritöid erialase teaduspublikatsiooni mahus eestikeelse resümeega või eestikeelseid doktoritöid kõigist doktoritöödest	80%	75%	70%	69%	69%	95%

Esimene indikaator võib langeda alla 100%, kui jätkub võõrkeelset õpet motiveeriv haridusrahastussüsteem.

Teine indikaator ei ole saavutatav, kui kõik ülikoolid ei kehtesta ammendava ja mahuka kokkuvõtte nõuet.

9.4. Tegevused

9.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Tagada eestikeelsetes õppekavades ettenähtud eestikeelne õppetöö;
- toetada eesti erialakeele ja akadeemilise väljendusoskuse õpetamist ning muukeelsete üliõpilaste keeletuge;
- katta erialad oskussõnastike ning eestikeelse õppekirjandusega;
- väärtustada uurimistulemuste avaldamist eesti keeles; hoides kõrgel eestikeelsete teadusväljaannete taset, taotleda jätkuvalt nende kajastamist rahvusvahelistes andmebaasides, samuti taotleda rahvusvahelise levikuga eestikeelsetele teadusväljaannetele kõrgemat hindamist teaduspublikatsioonide hierarhias;
- jätkata eestikeelse teadust populariseeriva tegevuse toetamist;
- jätkata paindlike eesti keele õpetamise ja keeleoskuse kontrollimise meetodite arendamist ja rakendamist;
- tagada õpikute tasuta kättesaadavus digitaalsel kujul;
- luua tingimused, mis motiveeriksid teadlasi senisest intensiivsemalt populariseerima oma valdkonna teadustulemusi ja teavitama neist eesti keeles nii populaarteaduslikes väljaannetes kui ka meedias; arvestada laiemale üldsusele suunatud teavitustegevust tingimusena akadeemiliste töötajate akrediteerimisel ja ametikohtadele valimisel;
- selgitada eestikeelse kõrgkooliõppe vajalikkust ja võimalikkust stabiilse poliitilise tahte ja täiendavate rahaliste ressurside saavutamiseks;
- tagada piisav võõrkeelne teave välisõppejõudude ja -üliõpilaste sujuvamaks lõimimiseks Eesti kõrgharidus- ja elukeskkonda;
- tõhustada oluliselt keeleõpet kõrgkoolis, niihästi eesti keele õpet välisõppejõududele ja -üliõpilastele kui ka erialase eesti, inglise või muu keele õpet eesti emakeelega üliõpilastele, õppejõududele ja tugistruktuuri töötajatele.

9.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täitmata

- Seadustada eestikeelse õppe säilimine kõigis õppekavarühmades kõigil õppeastmetel;
- kehtestada nõue, et võõrkeelsele bakalaureuse-, magistri- või doktoritööle lisatakse ammendav kokkuvõtte eesti keeles, doktoritöö puhul teadussuuna teadusartikli mahus;
- määratleda õppekeele ja muude keelte suhe õppekavas;
- selgitada eesti keele spetsialistide vajadus;
- töötada välja põhimõtted, mille alusel kehtestada muukeelse gümnaasiumi lõpetanutele nõuded kõrgkooli sisseastumiseks vajaliku eesti keele oskuse kohta;
- algatada eesti kirjakeele täiendusõppe süsteem välismaal keskhariduse saanud üliõpilastele;
- tellida uuring kõrghariduse keelsuse ja sellega kaasneva probleemideringi, sh poliitiliste ning ühiskondlike tahkude kirjeldamiseks ja analüüsimiseks;
- töötada koostöös ülikoolide, poliitiliste jõudude ja avalikkusega välja konsensuslik lahendus eesti ja inglise keele tasakaalustatud ja kestlikuks funktsioneerimiseks kõrghariduses ja teaduses;
- motiveerida õppejõude pöörama tähelepanu õppetöö keelele: lülitada üliõpilaste tagasisideküsitlustesse hinnang õppejõu keelekasutusele; tunnustada eestikeelsete õppevahendite autoreid; arvestada eestikeelse õppekirjanduse koostamist tingimusena akadeemiliste töötajate akrediteerimisel ja ametikohtadele valimisel;
- pakkuda erialaõppejõududele metoodilist tuge muu kui eesti emakeelega üliõpilaste õpetamiseks;
- luua tõhus tugi teadlaste, õppejõudude ja tugitöötajate nii eesti-, inglise- kui ka muukeelsete tekstide tõlkimiseks ja toimetamiseks.

9.4.3. Takistused

- Eriarvamused eesti keele kui teaduskeele säilitamise vajalikkuse osas;
- kõrgkoolide majanduslik motiveeritus laiendada võõrkeelset õpet;
- kõrgkoolide üldine konkurentsivõime on otseselt seotud rahvusvahelistumise ja võõrkeelse õppe laiendamisega.

10. Meede 8: eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis

10.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Aastatel 2013–2014 on murretele osutatud suuremat tähelepanu meedias ja avalikkuses, pärimuskultuuri ja murrete kasutamist toetatakse riiklike programmidega. Seoses alanud „Virumaa pärimuskultuuri programmiga 2011–2014“ on nüüd programmidega kaetud kõik kirjakeele baasalast väljapoole jäävad piirkonnad, st Eesti tegelikud murdealad.

Riiklik õppekava võimaldab piirkondlike erikujude õpetamist üldhariduskoolis. 2013/2014. õppeaastal õpetati Võru murdekeelt ja kultuuri 18 kooli 30 klassis, Kihnu koolis toimub Kihnu murdekeele õpe 1.–9. klassini, Mulgi murret õpetatakse fakultatiivselt 4 Viljandimaa koolis, Setu murdekeelt Värskas gümnaasiumis. Jätkunud on lastele suunatud (õppe)kirjanduse väljaandmine (eeskätt Kihnu ja Lõuna-Eesti koolidele). 2009. aastast tegutseb Võrumaal väikelaste võru keelepesa. 2014. aastal hõlmas Võru murdekeelne lastehoid rändkeelepesana 15 lasteaeda/rühma, Mulgimaal kaks rühma. MTÜ Sõrvemaa Pärimuse Selts toel on õpetatud Sõrve murdekeelt Salme põhikoolis (II klass) ja lasteaiarühmas.

Võimalused anda emakeele õpetajatele lisakvalifikatsioon eesti keele piirkondlike erikujude õpetamiseks ning ajakirjanikel, turismitöötajatel jt saada vastavat (välja)õpet on aga seni veel ebapiisavad.

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja magistriõppes saab Tartu Ülikoolis valida kõrvaleriala „Lõunaeesti keele ja kultuuri õpetaja“, millega on seotud põhiosa murdekursustest. Toetatakse murrete kasutamist kohalikus asjaajamises, avalikel siltidel, viitadel, kuu-

lutustes, teadaannetes ja reklaamis. Keeleseadusega (2011) lisandus õigus kasutada murdekeelt ametlikus keekekasutuses eesti kirjakeelse teksti kõrval. Toetused ei piirdu üksnes keelega. Sise-ministeerium toetas Võrumaal 2014. aastal põliskultuuriga seotud töökohtade loomist ja piirkonna arendamist 20 000 euroga.

Jätkunud on pärimuskultuuri ja murdekeele õpe üldhariduskoolides ja kõrgkoolides, sh magistriõppe tasemel (Tartu Ülikooli eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituses).

Jätkunud on järjepidev eesti murrete alane teadus- ja arendustegevus. Laienenud on murrete kohta käivate veebipõhiste allikmaterjalide hulk. Väljaannetest ilmuvad regulaarselt *Uma Leht*, *Setomaa*, *Üitsainus Mulgimaa*, *Võru Instituudi toimetised*, *Võro-Seto tähtraamat*, õpilastööde valimik „*Mino Võromaa*“, võrukeelne *Täheke* jms. Esiletõstmist vääriavad keeleõpik „*Karksi murraku õpik*“ ja „*Mulgi sõnastik*“ (2013) ning „*Eestivõro sõnaraamat*“ ja „*Võrokõisi köögi- ja söögiraamat*“ (2014). Luulekogudest paistavad välja Mats Traadi „*Ugandi igatsus*“ (2013), Mari Vallisoo „*Viimäne vihim*“ (2013), Hänniläse „*Lugu rohiliidsi silmiga kuulmeistrist*“ (2014) ja Evar Saare „*Kõnõla mõtsan mädänü puuga*“ (2014). Ilmus ka eesti- ja võrukeelse piltepose „*Kalevipoeg. Kalõvipoig*“ 1. vihik (2014).

Traditsiooniliste murrete hääbumisele on vastukaaluks tänapäevaste, avalikus suhtluses, meedias ja kirjasõnas kasutatavate piirkondlike keelekujude teke. Rahvaloenduse andmetest ilmnes (2012), et murdekeelt mõistab ja kasutab 131 243 inimest, s.o iga kümnes loendatu. 2010. aasta osavõturohke (7000 inimest) *Uma Pido* sai tubli jätku 2013. aastal (8100 inimest), populaarne on iga-aastane *Seto Kuningriigi päev* (vähemalt 5000 inimest). Osalusnäitajate taga on lisaks eeskätt keelepäevadel (emakeelenädalal), keelelaagrites, kodumurde päevadel, folklooripäevadel, luule- ja etlemisvõistlustel, ümarlaudadel jms osalenud. 2014. aastal tõi inimesi arvukamalt kokku *Mulgi pidu* (1200 esinejat).

Toetatud on piirkondlike ajakirjandusväljaannete ilmumist, üleriigiliste ajakirjade erinumbreid, raadio- ning telesaateid. Regulaarselt on *Vikerraadio* eetris kihnu-, mulgi-, võru- ja setumurdelised uudised. *Vikerraadios* loeti ette võrukeelne järjekutt: *Jaan Kaplinski „Mõtsa ja tagasi“*. Telesaadetest mainitagu setukeelset sarja „*Setod*“ (2013), mõningaid kordussaateid ETV2 kanalil, aga ka võimalust salvestisi ETV videoarhiivist järelvaadata. Telesarju on rahastatud *Seto*, *Võru* või *Mulgi* programmi-

dest ja ETV on ka ise raha lisanud. Kahjuks ei ole rahastamine saavutanud soovitud taset. Siiani pole leitud arengukavas planeeritud summat TÕ murretealaseks täiendusõppeks.

10.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele piirkondlikud erikujud toimivad kultuuriväärtuse ning igapäevaelu osana, eesti kirjakeele arendamise ühe allikana ja kohaliku eesti identiteedi kandjana.

10.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Murdekeelseid tele- ja raadiosaateid nädalas	20 min	30 min	35 min	35 min	40 min	50 min
Murdekeelsete trükiste arv	12	10	15	15	16	15
Murdekeelsetel massiüritustel osalejate arv	12 000	7500	4350	13 100	6900	8000
Koolinoorte murdekeelsete võistlustööde arv	100	146	210	154	174	150

Murdekeelsete tele- ja raadiosaadete kavandatud maht oleks saavutatav koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga, ilmunud trükiste osas on eesmärk saavutatud. Massiüritustel osalemist mõõtev indikaator vajab ilmselt täpsustamist, selle väärtus on kõikuv, sõltuvalt suurürituste toimumisest. Murdekeelsete võistlustööde arv on ületanud 2017. aastaks kavandatud taseme, on reaalne, et kavandatust madalamale tööde hulk ei lange.

10.4. Tegevused

10.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Jätkata eesti murrete õpetamist üldhariduskoolides ja teistes õppeasutustes ning vastava õppekirjanduse koostamist;

- jätkata eesti murrete alast teadus- ja arendustegevust (vt ka meede 2);
- toetada murrete kasutamist meedias ja regionaalkultuuri projekte.

10.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täidetud

- Algatada kogu Eestit hõlmavaid riiklikke programme eesti murrete ja kohaliku kultuuri velmamiseks ning arendamiseks;
- soodustada eesti murrete kasutamist kohalikus asjaajamises, avalikel siltidel, viitadel, kuulutustes, teadaannetes ja reklaamis;
- toetada võimalust õpetada eesti murdeid riikliku õppekava raames.

Täitmisel

- Arendada kõrgkoolides eesti murrete alase välja- ja täiendusõppe võimalusi.

10.4.3. Takistused

- Murrete kasutamist mittesoodustav majanduslik ja demograafiline olukord (väike sündivus, välis- ja sisemigratsioon).

11. Meede 9: väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine

11.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Eesti Euroopa Liiduga ühinemise järel on suurenenud väljarände võimalused ja sellega seoses väljarännanute ametlikud arvandmed (nt 2004. aastal 2927, 2013. aastal 6740 inimest), teisalt on suuremalgi määral kasvanud Eestisse sisseränne (2004. aastal 1097, 2013. aastal 4098 inimest), millest viimastel aastatel moodustasid 40% Eestis sündinud isikud. Suurenenud on ka ajutiselt välismaal töötav-õppiv eestlaskond, mis viitab üha enam vajadusele (osalise) eestikeelse hariduse järele välismaal. Aastatega on juba välja kujunenud hulk konkreetseid püsivategevusi, mis on suunatud väliseestlaste keeleoskuse säilitamisele ja arendamisele.

Kasvanud on eesti keelt õppivate (õpi)laste arv välismaal asuvas üldharidus- ja pühapäevakoolides, seltsides, lasteaedades ning keelekursustel (ennekõike Soomes ja Beneluxi maades). 2014. aasta seisuga on 26 riigis kokku 63 eesti keele ja kultuuri õpetuskohta. Eesti riigi lähetatud õpetajad töötavad Riia eesti põhikoolis, Ülem-Suetuki algkoolis ning Petseri keeltegümnaasiumis (Venemaa), samuti Luxemburgi, Brüsseli ja Müncheneri Euroopa koolides. Õppematerjalidega varustatakse regulaarselt kõiki soovijaid. Aleksandrovka keskkoolis (Ukraina) lõppes eesti keele õpe ootamatult 2014. aasta märtsis seoses Krimmi okupeerimisega Vene Föderatsiooni valdusse.

Arvestades suurt huvi eesti keele vastu väljaspool Eestit, on tehtud ettevalmistusi eesti keele tasemeeksami sooritamiseks ka teistes riikides. Esimene eksam toimus 2015. aasta mais Helsingis.

Rahvuskaaslaste programmi (RKP) haridusprojektide konkursi kaudu toetatakse eesti keele ja kultuuri säilitamisele suu-

natud ja õppetööga seotud tegevusi: õpetajate töötasud ja täienduskoolitused, ruumirent, mitmesugused huvitegevused (laagrid, ekskursioonid jmt). 2013. aastal toetati 67, 2014. aastal 74 projekti. Toetatakse väliseesti noorte õpinguid Eesti kõrg- ning kutsekoolides: 2013/2014. õppeaastal õppis Eestis RKP stipendiumi toel 24 väliseesti noort.

Korraldatakse laste suviseid eesti keele ja meele laagreid: 2013. aastal osales 66, 2014. aastal 66 väliseesti last; osalevad tugiõpilased Eestist. Eesti keele keskkonnas viibimise tulemusena on paranenud laste eesti keele oskus ning tugevnenud eesti identiteet.

Koostöös Emakeele Seltsiga korraldatakse keelepäevi väljaspool Eestit elavatele eestlastele ning eesti päritolu inimestele. 2013. aastal peeti 5 väliskeelepäeva (Berliinis, Helsingis, Londonis, Budapestis, Moskvast), 2014. aastal 4 keelepäeva (Londonis, Peterburis, Vilniuses ja Riias). Eraldi väärivad rõhutamist 1.–3. aprillil 2013. aastal Berliinis toimunud emakeelepäevad väljaspool Eestit asuvate koolide õpetajatele ja juhtidele (70 osavõtjat).

Üksikuurijate ja nende projektide kaudu on jätkatud väliseestlaste keele kogumist ning uurimist (nt Suurbritannia, Venemaa).

Eestikeelse Hariduse Selts (Helsinki) alustas 2013. aasta sügisel eestikeelse põhikooli „Üleilmakool“ loomist.

Tuleb taotleda toimivate tegevuste jätkamist vähemalt senises mahus ka edaspidi, liiati kui probleemid (nt rahastus) võivad aja jooksul teravust kaotada. Lõppenud on „Rahvuskaaslaste programm (2009–2013)“ ja alanud programmi jätk järgmiseks perioodiks (2014–2020). Uutes väljarändajates tuleks näha eesti keele ja kultuuri taandumisilmingute pidurdajaid välismaal.

11.2. Strateegiline eesmärk

Välismaal olevatel eestlastel on säilinud eesti keele oskus.

11.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Väliseestlasi osalemas eesti keele õppes ja keelepäevadel Eestis ja välismaal	1500	1775	2893	3143	3413	2800

Eesmärk seatud indikaatori osas on saavutatud.

11.4. Tegevused

11.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Toetada eesti keele ja eesti keeles õpetamist, internetipõhiste õpivõimaluste loomist välismaa koolides ning väliseestlaste õppimist Eestis;
- soodustada eestikeelse teabe kättesaadavust välismaal (trüki- ja elektrooniline meedia);
- korraldada väliseesti noortele, sealhulgas välismaa ülikoolides õppivatele noortele keelepäevi, mis tutvustavad eesti keelt ja keelepoliitikat ning motiveerivad Eestisse naasma;
- otsida keelepäevadele uusi vorme, korraldada neid koos muude ürituste ja partneritega.

11.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täitmisel

- Talletada ja uurida väliseestlaste keelekasutust ning välismaal asuvat eesti keele materjali.

11.4.3. Takistused

- Eestlaskonna hajumine asukohariikides ja vähene seotus Eestiga.

12. Meede 10: viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine

12.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Alates 9. maist 2013 kehtivad Eesti Viipekeeletoimetajate Kutseühingu ja Kutsekoja koostöös ettevalmistatud uued Eesti viipekeeletoimetajate kutsestandardid (noorem-viipekeeletoimetaja, 5. kutsetase, vanem-viipekeeletoimetaja, 6. kutsetase ja meister-viipekeeletoimetaja, 7. kutsetase), mis on vastavuses uue 8-tasemelise kvalifikatsiooni- raamistikuga. Eesti viipekeeletoimetajate ettevalmistamine toimub Tartu Ülikoolis 3-aastase rakenduskõrgharidusõppena. Suurenenud vajadus eestikeelsete tekstide tõlkimiseks eesti viipekeelde on loonud soodsa pinnase kurtide viipekeeletoimetajate koolitamiseks ning õppekava kohandamiseks kurtidele üliõpilastele. 2012. aasta sügisel alustas erialal õpinguid esimene kurt üliõpilane ning loodetavasti lähiaastatel kurtide üliõpilaste arv viipekeeletoimetajate erialal suureneb.

Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus on jätkuvalt omavalitsuste lõikes väga erinev, teenus on paremini kättesaadav suuremates linnades, Tallinnas, Tartus, Pärnus, Viljandis ja Kuressaares, kuid ka nendes linnades on omavalitsuste poolt võimaldatav teenuse maht erinev. Tallinnas tõsteti ühele kuulumispuudega inimesele võimaldatava tõlketeenuse maht 2014. aastal kahele tunnile kalendrikuus ja kuni 24 tunnile kalendriaastas, seejuures olid sätestatud kuulimiidid, mida teenusepakujad ei tohtinud kuus ületada. Mainitud olukorrast tingituna olid võimalikud juhtumid, kus kuulmispuudega inimene ei saanud kohaliku omavalitsuse pakutud tõlketeenust ainult seetõttu, et vastav kuulimiit oli täitunud, kuigi inimene ise ei olnud antud kuul teenust üldse kasutanud. Saamata jäänud tunde ei

saanud üle kanda ka järgmisesse kuusse. Teenuse saamise võimalus puudus alaealistel.

Kurtidele ja kuulmispuudega lastele on tagatud võimalus õppida eesti keeles ja eesti viipekeeles Tallinna Heleni Koolis ning eesti keeles Tartu Hiie Koolis.

Häirekeskuse poolt läbiviidud projekti SMS-112 tulemusena on kuulis- ja kõnepuudega inimestel võimalik edastada teateid häirekeskusele SMS-i teel.

Eesti Kurtide Liidu juures on loomisel eesti viipekeele õigekeelsuskomisjon.

Aruandlusperioodi jooksul valmis Eesti Keele Instituudi koostatud eesti viipekeele – eesti keele veebisõnastik, mis sisaldab ligikaudu 5000 eestikeelset märksõna ja ligikaudu 6700 eesti viipekeelset vastet. Koostöös Eesti Viipekeeletoimkondade Kutsesühinguga valmis veebisõnastiku kasutajaliides (<http://www.eki.ee/dict/viipekeel/>). Tallinna Heleni Kool osaleb jätkuvalt rahvusvahelises koostööprojektis Spreadthesign (www.spreadthesign.com), mis on mitmekeelne viipekeelte veebisõnastik ja kuhu on tänaseks päevaks lisatud ligikaudu 15 000 eesti viipekeele viibet. Mõlemad veebisõnastikud olid ka 2014. aasta keeleteo kandidaadid.

Viipekeelsete telesaadete osas ei ole aruandlusperioodil olulisi muudatusi ja arenguid toimunud. Eesti Rahvusringhääling edastab igapäevast 5-minutilist viipekeelset uudistesaadet ETV2 kanalil, eestikeelseid saateid eesti viipekeelde ei tõlgita. 2013. aastal valmis ETV subtiitrite helindamise rakendus, mis on teleprogrammi jälgimisel abiks eelkõige vaegnägijatele (vt meede 3).

Aruandlusperioodi jooksul ei ole viipekeelde tõlgitud telesaadete arv muutunud. Eesti viipekeeles edastatud uudistesaaete kõrval ei tõlgita eesti viipekeelde ühtegi eestikeelset saadet, järjest suureneb küll omasaadete kordussaadete varustamine eestikeelsete subtiitritega.

2013. aastal sooritas viipekeeletoimkond kutseeksami kolm Tartu Ülikooli eesti viipekeele tõlgi eriala lõpetanut, kuid kogu aruandlusperioodi lõikes ei ole see viipekeeletoimkondade üldarvu suurenendanud, sest 2014. aastal ei pikendanud oma kutsetunnistust 4 varasematel aastatel kutseeksami sooritanutest.

12.2. Strateegiline eesmärk

Määrata kindlaks keeleliste erivajadustega inimrühmad, arendada välja süsteemne viipekeele õpe ja uurimine ning tagada vajalikud tõlketeenused.

12.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Viipekeelde tõlgitud TV-saadete maht	40 min	0	8 min	8 min	8 min	60 min
Kutsetunnistusega viipekeeletoolkide arv	27	25	26	29	25	40

Eesmärgid ei ole suure tõenäosusega saavutatavad.

12.4. Tegevused

12.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Tagada kurtidele lastele võimalus valida eestikeelne või eesti- ja viipekeelne haridus;
- arendada eesti viipekeelt; töötada välja õppe- ja ainekavad eesti viipekeele kui esimese keele õpetamiseks; arendada eesti viipekeele kui teise keele õpetamise metoodikat;
- arendada viipekeele tõlketeenus (sh kirjutustõlke teenus) kogu riiki katvaks süsteemiks, et operatiivne tõlketeenus oleks igale kuulmispuudega inimesele kättesaadav.

12.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täidetud

- Tagada keeleliste erivajadustega inimestele tehnilised vahendid (nt lühisõnumi saatmiseks), mis võimaldavad edastada hädaabiteateid häirekeskusele.

Täitmisel

- Täpsustada keeleliste erivajadustega inimrühmade (kurdid ja vaegkuuljad, pimedad, pimekurdid, düslektikud, afaasikud, düsartrikud) määratlused ning selgitada rühmade suurus;
- arendada välja digiteleviseiooni võimalused (tõlkida eesti viipekeelde vähemalt 10% Eesti telekanalite saadetest, varustada eesti subtiitritega vähemalt 10% eestikeelsetest originaalsaadetest ning lisada osale avalik-õigusliku televiseiooni saadetest subtiitrid, mis edastavad diktoriteksti tihendatud kujul);
- kurtide koolides tagada eesti viipekeele õpetamine kõikides klassides.

12.4.3. Takistused

- Omavalitsuste finantseeritava tõlketeenuse ja kutse- ja kõrgharidust omandavatele õpilastele ja üliõpilastele võimaldava tõlketeenuse maht ei ole piisav, et kuulmispuudega inimesed võiksid ühiskonnaelus takistusteta osaleda;
- puudub järjepidev ja süsteemne eesti viipekeele uurimine ja arendamine;
- viipekeele spetsialistide arv ei ole piisav kõigi vajalike tegevuste algatamiseks ja läbiviimiseks.

13. Meede 11: eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine

13.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Eesti keele akadeemilist välisõpet on arendatud „Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmi (2011–2017)“ järgi, mille tegevuste hulka kuuluvad eesti keele ja kultuuri lektorite lähetamine välisülikoolidesse, välisüliõpilastele ja -teadlastele eesti keele ja kultuuri alaste stipendiumide ja uurimistoetuste väljaandmine, täienduskoolituste korraldamine, õppevara ja külalislektorite saatmine välisülikoolidele jne. Programmis püstitatud eesmärgid ei ole täidetud kavandatust väiksema rahastuse tõttu. Alarahastamine seab ohtu ka alustatud tegevuste jätkumisele, nt lektorite palgaprobleemid.

Oluliseks tuleb pidada Eesti jätkuvat lõimitust Euroopa ja kogu maailma kultuuri-, majandus- ja poliitilistesse protsessidesse. Arendatud on rahvusvahelist keelekoostööd: jätkuvalt osaletakse Euroopa Nõukogu Grazi (Austria) Nüüdiskeelte Keskuse (ECML) keeleharidusprogrammides ning Euroopa Liidu programmides; terminoloogiaalases ja keeletehnoloogiaalases koostöös ning Euroopa Rahvuslike Keeleinstituutide Föderatsiooni (EFNIL) töös. Augustis 2014 liitus Eesti CertiLingua võrgustiku programmiga: selle eesmärk on tunnustada gümnaasiumiastme lõpetajaid, kes saavutavad kahes võõrkeeles vähemalt B2-keeleskustaseme. Eesti Keele Instituut on ühenduste Clarity International ja Plain Language Association International liige.

Aruandeperioodil jätkus põhikooli ja gümnaasiumi uute riiklike õppekavade rakendamine. Võõrkeeleõpetuse ainevald-

kond, k.a eesti keele kui teise keele õpetamine, tugineb Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetele. Alates 2013/2014. õppeaasta kevadest on võõrkeele riigieksam gümnaasiumi lõpetajatele kohustuslik. Prantsuse, saksa ja vene keele võõrkeeleeksamitena on kasutusel ainult rahvusvaheliselt tunnustatud tasemetestid, inglise keele B1- ja B2-keele taseme testi on välja töötanud SA Innove, samas tunnustatakse riigieksami asenduseksamina mitut inglise keele rahvusvahelist testi. Siiski ei kuulu kõik gümnaasiumis õpetatavad keeled (nt soome, rootsi) rahvusvaheliste eksamite süsteemi.

Eesti elanike mitmekeelsuse edendamiseks on välja töötatud „Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015“, mille rakendamist on takistanud alarahastatus. 2014. aastal valmis strateegia täitmise vahearuanne ajavahemikus 2009–2013, samuti alustati HTM-is menetlust võõrkeelte strateegia pikendamiseks aastani 2017.

Võõrkeeleõpetajaid koolitavad ja õpetuse kvaliteedi eest vastutavad Tartu Ülikool ja Tallinna Ülikool. Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur on andnud TLÜ-le võõrkeeleõpetajate ettevalmistuseks tähtajatu koolitusloa; TÜ sai samasisuliseks tööks tähtajalise koolitusloa kuni 31. detsembrini 2014, mis nüüdseks on samuti tähtajatu. Võõrfiloloogide koolituses on kohustuslik eesti keele moodul ainult TÜ-s, TLÜ-s on eesti keel valikainena. Kumbki ülikool ei kavanda siin kasvu, pigem kaalutakse ingliskeelsete õppeainete osakaalu suurendamist. Varasemate aastatega võrreldes on paranenud muukeelsete koolide õpetajate eesti keele oskus. Õpetajate võõrkeeleoskuse kohta andmed puuduvad.

Tõlke ja tõlkijaid õpetatakse TÜ-s ja TLÜ-s. Hinnanguliselt pole nende arv piisav, täpne ülevaade vajadusest puudub. HTM on teinud ettepaneku koondada tõlkide koolitus TLÜ-sse ning tõlkijate oma TÜ-sse. Kuna kõrgkoolidel on õigus ise otsustada õpetatavate erialade üle, siis aruandeperioodil tõlkide-tõlkijate koolituses muutusi ei ole.

Täiskasvanuhariduse raames pakutava võõrkeeleõppe kohta on andmeid raske koguda, sest selles sektoris tegutsevad peamiselt erakoolid ning neid puudutavad andmed on napid, kohati ebausaldusväärsed või raskesti tõlgendatavad. Tõhusa ja kvaliteetse keeleõppeteenuse loomist soodustaks hästi korraldatud ja juhitud akrediteerimissüsteem, mis hõlmaks ka regulaarset hindamist ja kordusakrediteerimist. Haridus- ja Teadusministeerium algatas arutelu probleemi lahendamise eri võimaluste üle juba eelmisel aruandeperioodil, kuid lahendust pole seni leitud.

Kakskeelseid sõnaraamatuid kirjastab peamiselt Eesti Keele Sihtasutus. Varasemal perioodil ilmus sõnaraamatuid ka teiselt kirjastustelt. Uute kakskeelsete sõnaraamatute arv on oluliselt vähenenud, antakse välja kordustrukke. Samal ajal kasvab e-sõnaraamatute hulk, mis on igati positiivne muutus.

13.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele ja kultuuri tuntus teistes riikides ning teiste keelte ja kultuuride tuntus Eestis on suurenenud.

13.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Eesti keele akadeemilise välisõppe õpetuskeskuste arv väljaspool Eestit	11	11	11	9	9	18

Kavandatud eesmärk oli seotud Eestist lähetatud lektorite arvuga. Eesmärk ei ole saavutatav rahaliste vahendite puuduse tõttu. Eesti keelt ja kultuuri õppivate üliõpilaste arvu välisülikoolides tervikuna näitab järgmine tabel. Kuigi õpetuskohtade arv on mõnevõrra langenud, on samas eesti keelt ja kultuuri õppivate üliõpilaste arv tõusnud.

	2010	2011	2012	2013	2014
Eesti keelt ja kultuuri õpetavad välisülikoolid	34	36	34	34	29
Eesti keelt ja kultuuri õppivad üliõpilased väljaspool Eestit	700	720	760	860	950

13.4. Tegevused

13.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Arendada mitmekülgset rahvusvahelist keelekoostööd;
- arendada välisõppe programmi alusel aktiivselt eesti keele akadeemilist välisõpet;

- anda välja kakskeelseid sõnaraamatuid, sh koostada e-sõnaraamatuid;
- tagada kõigi õpetajate eesti keele ja võõrkeelte oskus;
- tagada keeleõpetajate koolituse kvaliteet ja parandada ühiskonnas keeleõpetajate mainet;
- arendada täiskasvanud keeleõppija eesti keele mudelit;
- jätkata Euroopa Nõukogu keeleoskustasemetete rakendamist ning testimise oskusteavet toetavate uuringute korraldamist.

13.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täitmisel

- Lõimida järgmises eesti keele arengukavas eesti keele ja võõrkeelte alane tegevus.

Täitmata

- Selgitada tõlkide ja tõlkijate vajadus ning koolitada neid vajalikul arvul;
- suurendada võõrfiloloogia õppekavades eesti keele osatähtsust;
- suurendada eesti keelt ja kultuuri õpetavate õpetuskeskuste arvu välisülikoolides;
- toetada eesti keele ja võõrkeelte kontrastiivuringuid.

13.4.3. Takistused

- Eesti keele ja kultuuri välisõppeprogrammi rahastus ei ole aruandeperioodil kasvanud, mis seab ohtu alustatud tegevuste jätkumise;
- puudub täiskasvanuhariduse riiklik kvaliteedikindlustussüsteem;
- kõrgkoolid soovivad võõrfiloloogide ettevalmistuses suurendada pigem inglise kui eesti keele õpetuse osakaalu, st prioriteediks on rahvusvahelistumine;
- riiklike teadus-arendustegevuste prioriteetide hulka ei kuulu keelekontaktide ja nende mõjude uuringud.

14. Meede 12: keeleseaduse täitmise järeleva

14.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhinna

2013. aastal järelevaemenetluste arv võrreldes eelnevate aastatega kasvas, kuid 2014. aastal mõnevõrra kahanes. Selle põhjuseks oli peamiselt vene õppekeelega koolide õpetajate, sh eesti keeles ja eesti keelt õpetavate õpetajate keeleoskuse monitooring, mis võttis suure osa ressursist. Jätkunud on mittekarakteristlike meetmete (ettekirjutus, sunnirahahoiatus) eelistamine, 2014. aastal oli trahvijuhtumeid juba vähem kui sunniraha määramisi.

Aasta	Kontrollakte	Avastatud rikkumisi (rikkumiste osakaal)	Trahvi-juhtumeid	Trahvide kogusumma	Keskmine trahvisumma	Sunniraha rakendamine	Sunniraha kogusumma	Sunniraha keskmine
2010	2359	2271 (96%)	225	7735,2	34,3	2	640	320
2011	1961	1742 (88%)	208	7947,6	38,2	3	670	223
2012	2171	1902 (88%)	176	9978	56,7	39	4465	114
2013	2540	2261 (89%)	280	10771	38,46	161	12425	77
2014	1746	1483 (85%)	127	7723	60,8	129	8500	65,9

Tuvastatud rikkumiste osakaal on jäänud varasemate aastatega võrreldes ligilähedaselt samaks, moodustades 2013. aastal 89% ning 2014. aastal 85% kontrollide arvust.

Avalikus teabes ja reklaamivaldkonnas jätkub inglise keele domineerimine, peamiseks probleemiks on võõrkeelse ettevõtte liiginimetuse (*lounge, café, outlet, pub* jms) eksponeerimine ning sellega kaasnev avaliku ruumi võõrkeelestumine. Kaubamärgis

sisalduva olulise teabe eesti keeles esitamise nõue (keeleseaduse § 16 lg 3) jõudis 2014. aastal kohtuvaidluseni, kus Tallinna Halduskohus arutas ettevõtja kaebust, kes nõudis Keeleinspektiooni sellekohase ettekirjutuse tühistamist. Kohus nõuet ei rahuldanud ning vaidlus jätkub ringkonnakohtus.

Endiselt on väga palju probleeme korteri- ja elamuühistutes, mille juhatuse liikmed ei oska elanikega suhtlemiseks vajalikul tasemel eesti keelt. Arvukad ettekirjutused ei ole olukorda parandanud, sest juhatuse valimisel ei arvesta venekeelse enamusega ühistud juhatuse liikme keelenõudega.

Palju probleeme on endiselt müüjate ja teenindajate keeleoskusega, negatiivselt paistab silma Maxima kauplusekett, mille teenindajate eesti keele oskus ei ole aruandeperioodil paranenud.

2013. aastal koostatud Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuuri politseiametnikele aastail 2009–2012 tehtud ettekirjutuste täitmise järelkontrolli tulemustest nähtub, et politseiametnike keeleoskus on paranenud. Järelkontrolli teinud keeleametnike hinnangul ei ole Ida Prefektuuris ühtegi politseiametnikku, kes eesti keelt üldse ei oska, kõikide hiljuti värvatud politseinike keeleoskus vastab kehtestatud nõuetele.

Aastail 2013–2014 kontrolliti vene õppekeelega koolides eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajate eesti keele oskuse vastavust keeleseaduse alusel kehtestatud tasemele. Ühtekokku kontrolliti 810 õpetaja keeleoskust, neist 57 õpetaja (7%) eesti keele oskus ei vasta nõutavale tasemele, enamik neist töötab Ida-Virumaal. Mõne õpetaja puhul, kellel oli keelenõue formaalselt täidetud, tekkis keeleametnikul kahtlus tema suutlikkuses oma ainet eesti keeles õpetada. Samas oli ka neid õpetajaid, kellel nõutav keeleoskustunnistus puudus, kuid kes keeleametniku arvates saavad aine õpetamisega eesti keeles hakkama.

1. aprillil 2013 jõustunud avaliku teenistuse seaduse (ATS) kohaselt ei laiene seadus valla- või linnavalitsuse liikmetele (linna- pea, vallavanem, linna- ja vallavalitsuse liikmed). Seega ei ole neilt võimalik nõuda eesti keele oskust ATS-i alusel. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus sätestab küll, et vallavanemaks või linnapeaks võib valida ja valitsuse liikmeks võib kinnitada täieliku teovõimega Eesti Vabariigi kodaniku, kes valdab eesti keelt seaduses või seaduse alusel sätestatud ulatuses, kuid neile kehtestatud keelenõue jõustub alles 1. novembril 2017. aastal. Enam kui nelja aasta vältel tuleb rakendada keelenõudeid kaudselt, mis on toonud kaasa vaidlusi mitmes kohalikus omavalitsuses.

19. juunil 2014 võttis Riigikogu vastu karistusseadustiku muutmise ja sellega seoses teiste seaduste muutmise seaduse. Seadusega vähendati karistatavate tegude arvu, muu hulgas kaotati võimalus karistada rahatrahviga ebapiisava keeleoskusega töötajat. Alles jäi võimalus karistada tööandjat, kui ta ei ole töötaja suhtes keeleoskuse nõuet rakendanud, samuti jäi alles võimalus rakendada nii tööandja kui ka töötaja suhtes haldussundi, teha hoiatus sunniraha määramise kohta ja rakendada sunniraha, kui ettekirjutus on täitmata.

2014. aasta detsembris anti Riigikogu menetlusse täiskasvanute koolituse seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega pannakse Keeleinspeksioonile järelevalvekohustus keelefirmade tegevuse üle, seadus jõustub 1. juulil 2015.

14.2. Strateegiline eesmärk

Tõhus järelevalve kehtestatud nõuete täitmise üle kõikides olulistes keeleseadusega hõlmatud keelekasutusvaldkondades.

14.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Järelevalvemenetluste arv aastas	2359	1961	2171	2540	1746	2500–3000
Tuvastatud rikkumiste osakaal	96%	88%	88%	89%	85%	70%

Järelevalvemenetluste arvu osas on eesmärk saavutatav (vaatamata 2014. aasta langusele); tuvastatud rikkumiste osakaal näitab 2013. aasta väiksele tõusule vaatamata pikemas perspektiivis langustrendi, eesmärk on saavutatav.

14.4. Tegevused

14.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Jätkata järelevalvet tööalase keeleoskuse nõuete täitmise üle vähemalt senises mahus, pöörates peatähelepanu avaliku sek-

tori töötajate (pedagoogid, avalikud teenistujad, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste töötajad, avalik-õiguslike juriidiliste isikute asutuste töötajad), erasektoris hõivatud teenindajate ning elanikkonna turvalisuse tagamisega seotud töötajate keeleoskusele;

- tõhustada järelevalvet ametliku keelekasutuse eesti kirjakeele normile vastavuse, avaliku teabe eestikeelsuse ning avaliku keelekasutuse korrektsuse üle;
- saavutada venekeelse elanikkonna enamusega kohalikes omavalitsustes volikogude eestikeelne töö.

14.4.2. Konkreetsed ülesanded

Täidetud

- Leida võimalusi täiskasvanutele tööalase eesti keele kursusi korraldavate keelefirmade kvaliteedi hindamiseks (õpetajate kvalifikatsioon, tasemeeksamite sooritanute osakaal vms).

Täidetud osaliselt

- Analüüsida teiste riikide praktikat välispäritolu tööjõu keeleõppe korraldamisel, siduda tööloa saamine täidetaval ametikohal nõutava eesti keele oskuse, kohustusliku keeleõppe läbimise või keeleõppes osalemisega;
- soodustada ettevõtettenimede registreerimise kohustuse ja sellega kaasneva nõustamise kaudu eestipäraste ettevõtettenimede kasutamist, kaaluda ärinimede ja ettevõtettenimede täpsemat reguleerimist eraldi seadusega;
- analüüsida eesti keele tasemeeksameid ja eksamikorraldust reguleerivaid õigusakte ja vajadusel töötada välja muudatusettepanekud, et tagada eesti keele eksamite eesmärgipärasus ning tööalase eesti keele oskuse võimalikult objektiivne hindamine.

Täitmisel

- Analüüsida keeleseaduse § 16 lg 3 sätestatud eestikeelse teabe esitamise nõude täitmist ning vajadusel täpsustada eestikeelse teabe suuruse ja vaadeldavuse nõudeid võõrkeelsetes kaubamärkides sisalduva olulise teabe eesti keeles esitamisel.

Täitmata

- Täiendada standardite vastuvõtmist reguleerivaid õigusakte, et sätestada õigusaktidega kohustuslikuks tehtud või laia kasutusala standardite eesti keelde tõlkimise kohustus või võõrkeelse standardi kohta eestikeelse teabe andmise kohustus.

14.4.3. Takistused

- Standardite temaatika on jäänud tundlikumate keelepoliitiliste teemade varju: nt õppekeel venekeelses hariduses, töötajate keeleoskus jms;
- puudub poliitiline tahe kolmandatest riikidest pärit töötajate (nt tervishoiutöötajad) keeleoskusnõuete täpsemaks reguleerimiseks;
- kohtuvaidlus kaubamärkides sisalduva olulise teabe eesti keeles esitamise üle; enne tulemuse selgumist ei ole mõistlik seadusemuudatusi planeerida;
- eestipäraste ettevõtettenimede kasutamine eeldab ettevõtjatele suunatud suuremat teavitustegevust.

15. Meede 13: keeleteavitus

15.1. Perioodi 2013–2014 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Valdavalt jätkus teavitusalane tegevus varasematel perioodidel juurdunud vormides.

Eesti Rahvusringhäälingus (ERR) jätkuvad regulaarsed keelesaated, mida jälgitakse võrdlemisi elavalt. HTM, ERR ja Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut koostöös Emakeele Seltsi ja Emakeeleõpetajate Seltsiga korraldavad emakeelepäeva e-etteütlust ning kokkuvõttevõistlust „Tuum“. Huvi nende vastu pole vaibunud ega hõlma ainult professionaalseid „keeleinimesi“, vaid ühiskonda laiemalt, sh kooliõpilasi ja eestlasi välismaal.

SA Kultuurileht väljaanne nädalaleht Sirp jätkab Keele Infolehega, mis on saadaval ka veebis. Samuti jätkub ajakirja Oma Keel väljaandmine HTM-i ja Emakeele Seltsi koostöös ja levitamise tasuta kasutamiseks SA Kultuurileht kaudu. Keelealast teabematerjali levitavad nii oma igapäevatööna kui ka konverentsidel ja seminaridel mitmed asutused, nagu Eesti Keele Instituut (pidev üldkättesaadav keelenõu), Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, Keeleressursside Keskus. Keeleressursside Keskus korraldab laialdasi koolitusi oma ressursside kasutajatele (teadlastele, riigiasutustele, keeletehnoloogiaid arendavale ettevõttele), samuti potentsiaalsetele uute ressursside loojatele ja pakkujatele.

Taotlusvooru „Eesti kirjandus“ raames toetas Kultuuriministerium vaadeldaval perioodil õigekeelsussõnaraamatu uue väljaande ja eesti keele põhisõnavara sõnastiku kirjastamist.

Emakeele Selts jätkas keeleteaduslike ja -korralduslike laagrite korraldamist õpilastele ja need kogusid populaarsust.

Eesti keele kasutamist kultuuridevahelises suhtluses edendab vastavalt oma ülesandeile Migratsiooni ja Integratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed (MISA) riikliku lõimumisprogrammi raames, sh uusimmigrantide suunal. Formaalharidussüsteemis jätkub muu õppekeelega gümnaasiumide üleminek valdavalt eestikeelsele õppele (aastal 2014 lõpetas gümnaasiumi esimene terve vastava õppetsükli läbinud lend) ning eesti keele osatähtsuse suurendamine alus- ja põhihariduses.

Eesti keele õpet muulastele ning informatsiooni kultuuridevahelise suhtluse kohta pakub endiselt Eesti Rahvusringhäälingu venekeelne programm Raadio 4.

Piirkondlike ja etniliste allkeelte väärtustamine toimub põhiliselt Kultuuriministeeriumi ja Rahvakultuuri Keskuse hallatavate, võrdlemisi stabiilselt finantseeritavate riiklike piirkondlike kultuuriprogrammide kaudu. Püsivalt toetatakse murdekeelseid ajalehti, raamatuid (sh õpikuid ja sõnastikke), raadiouudiseid, murdekeelte ja omakultuuri õpet koolides jms. Riigi toel töötavad Võru Instituut, Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskus jt sellised institutsioonid. Enim panustatakse laste keeleõppele nii lasteaias kui ka koolis, keelekümbelsele murdekeelses keskkonnas, aga ka murdekeelsete ajalehtede ja raamatute väljaandmisele. Piirkonniti on panustatus erinev.

Sotsiaalsete ja kultuuriliste allkeelte väärtustamise kui eesmärgi suhtes näib, et sellele pole leitud põhjendatud sisu ega tegevusvormi.

Keelenõukogu korraldatud avalikud seminarid arengukava allteemade kohta, nagu ka keelefoorumid, on sisukad ja loovad võimalusi keeletemaatika sõlmpunktide laiemaks teadvustamiseks.

Oluline koht emakeele väärtustamisel on riiklikel keeleauhindadel. F. J. Wiedemanni auhinna asutamise 25. aastapäeva puhul (2013) anti välja teemakohane raamat ja korraldati Väike-Maarjas rahvusvaheline konverents „Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa II“ koos veebiülekanedega reaajas; järgmine sellekohane konverents on võetud Eesti Vabariigi 100 aasta ürituste ametlikku kavva. Kavandatud seadusemuudatust F. J. Wiedemanni auhinna rahaliseks võrdsustamiseks teiste elutööpreemiatega ei õnnestunud saavutada, nagu ka mitte aasta keeleteoauhinna staatuse tõstmist. Siiski rakendati HTM-is aasta keeleteoauhinna uus statuut, mis rõhutab koostööd Emakeele Seltsi, partnerasutuste ja üldsusega. Aasta keeleteo valimistel

osalejate arv on kasvanud prognoositust kiiremini, mis julgustab ka järgmiste aastate prognoosi optimistlikumaks korrigeerima.

Riigi ja kohaliku omavalitsuse töötajatel on võimalus kasutada eestikeelset tarbetarkvara, kuid tegelikkuses on eestikeelse tarkvara kasutamine ebaühtlane ning sõltub tihti teenusepakkuja eelistustest. Enamikul vabavarapõhistel sisuhaldus- jm tarkvaradel on eesti keele tugi, kuid nende kasutamise võimalusi ei ole piisavalt teadvustatud.

Eesti välisesindustes ingliskeelse tarkvara kasutamist põhjendatakse vajadusega rakendada kohapealt värvatud töötajaid.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et üldsuse keeleteadlikkuse hoidmine ja edendamine vaadeldaval perioodil jätkus valdavalt väljakujunenud vormides ja tasemel. Märkimisväärseimaks uuenduseks saab lugeda Keeleressursside Keskuse töölerakendamist, mis loob ja kinnistab uusi võimalusi eesti keele kasutusalala laienemisele ja teadlikkuse tõusule.

15.2. Strateegiline eesmärk

Tõhus, mitmekülgne ja kaasav keeleteavitus.

15.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

Indikaator	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Aasta keeleteo valimisel osalejate arv	1336	768	794	1766	3931	1800

Eesmärk on saavutatud.

15.4. Tegevused

15.4.1. Pidevalt täidetavad ülesanded

- Informeerida keeletekasutajaid nüüdisaegsetest keeleressurssidest;
- võtta riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustes, sealhulgas välisesindustes, samuti teistes avalikes huvides tegutsevates asutustes kasutusele eestikeelne tarbetarkvara;

- suurendada üldist keeleteadlikkust avaliku keelekasutuse valdkonnas;
- jätkata F. J. Wiedemanni keeleauhinna ja aasta keeleteo auhinna väljaandmist ning nendega seotud ürituste korraldamist;
- toetada eesti keele kasutamist kultuuridevahelises suhtluses;
- väärtustada eesti keele piirkondlikke, etnilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi allkeeli keele väljendusrikkuse allikana ja toetada nende laiemat kasutamist;
- teavitada üldsust eesti keele arengukava raames tehtud tööst ja saavutatud tulemustest;
- teadvustada ja edendada eesti keele arengukava üldrahvaliku arenguprogrammina;
- kaasata ühiskond üldrahvalike algatuste kaudu sobival viisil eesti keele arengukava elluviimisesse;
- aidata luua ning kinnistada uute rakenduste kasutamise harjumust.

Täitmata

- Väärtustada eestikeelset eneseväljendust uutes suhtluskanalites.

15.4.2. Takistused

- Endiselt on takistuseks mitme ülesande üldsõnalisus, tegevuste määratlematus ja rahastamise selgusetus rakendusplaanis, mis teeb täitmise lünklikuks ja raskendab mõju hindamist;
- meedia, välja arvatud Eesti Rahvusringhäälingu, suhteliselt vähene huvi keeleküsimuste vastu;
- keeleteoimetajate vähesus kirjastustes ja meediaväljaannetes.

16. Eesti keelenõukogu ettepanekud „Eesti keele arengukava 2011–2017“ edasise elluviimise soodustamiseks

16.1. Üksikmeetmetega seotud ettepanekud

Meede 1. Kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine

- Arendada uut tehnoloogiat keelehoolde edendamiseks, et kasutajale oleks keeleabi hõlpsamini kättesaadav (HTM koostöös Riigi Infosüsteemi Ametiga);
- jätkata nimeseaduste analüüsi, arvestades vajadust leida mõistlik tasakaal üksikisiku subjektiivsete õiguste ja ühiskonna eeldatava ootuse, eestikeelse keskkonna säilitamise vahel (Siseministeerium).

Meede 2. Eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine

- Tagada alustatud tervikkäsitluste ja grammatika koostamine (HTM);
- tagada valminud tervikkäsitluste ilmumine (HTM);
- leida võimalusi noorte doktorikraadiga eesti keele uurijate rakendamiseks (HTM, ülikoolid);
- mitmekesistada eesti keele uurimist toetavaid rahastusinstrumente (HTM).

Meede 3. Eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine

- Organiseerida keeletehnoloogia riikliku programmi toel lühikesi praktilisi õpitubasid, mis aitaksid tarkvaraarendajatel omandada baasteadmisi keeletehnoloogiast, et hõlbustada olemasolevate tarkvaramoodulite kasutuselevõttu ja spetsiifilisele valdkonnale adapteerimist (TÜ, TTÜ, Eesti Infotehnoloogia Kollidž, Eesti Keele Instituut);

- alustada keeletehnoloogia olulisemaid valdkondi katvate ülikoolide ühiste magistri- ja doktoriõppe moodulite koostamist sobiva IT õppekava raames (TÜ, TTÜ);
- luua ettevõtlust kaasates ülikoolidesse keeletespetsiifika vajadusi arvestavaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) doktoriõppe kohti (kõrgkoolid, IT-ettevõtted).

Meede 4. Eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses

- Väärtustada eesti keelt kui kõikide teiste ainete omandamise alust nii õpetajakoolituses kui ka õppetöös (HTM, kõrgkoolid, õppeasutused);
- taastada üldhariduskoolidele loodud õppevara keelekvaliteedikontroll (HTM).

Meede 5. Eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses

- Jätkata tegevust ühtse haridusruumi loomisel, et kool soodustaks head eesti keele oskust ja mitmekeelsust ning toetaks ka muu etnolingvistilise taustaga õpilaste emakeele õpet (HTM, koolipidajad);
- jätkata järjekindlat tegevust õpetajate keeleoskuse parandamisel (HTM, Keeleinspeksioon, koolipidajad);
- jätkata õpetajate täienduskoolitust kakskeelse õppe alal, tugevdada ülikoolide mitmekeelsuse ja kakskeelse õppe spetsialistide ja koolide koostööd (TÜ, TLÜ);
- jätkata kahesuunalise keelekümblusprogrammi arendamist, soodustada erineva etnolingvistilise taustaga noorte kontakte nii koolis kui ka mitteformaalses keskkonnas (sõpruskoolid, külastused, ühistegevused) (HTM, SA Innove keelekümbluskeskus, koolipidajad);
- töötada välja meetmed, mis aitavad TÜ Narva kolledži üliõpilastel veeta semester Tartu Ülikoolis eestikeelses keskkonnas, Tartu ja Tallinna õpetajakoolituse üliõpilastele leida praktikavõimalusi Ida-Virumaal mitmekeelses keskkonnas (TÜ, TLÜ).

Meede 6. Kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine

- Eestikeelsele õppele üleminekut toetavate tegevuste osas on tuleks täpsemalt uurida lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-

- õppe) rakendamise lähenemisviise ja korraldust koolides ning pakkuda asjakohast nõustamist (HTM);
- selgitada välja kutsekeskhariduse vene keeles lõpetajate puhul eesti keele B2-taseme, B1-taseme, eestikeelse kutseeksami ning kooli lõpueksami edukalt sooritanute osakaal (HTM);
 - alustada tööd täiskasvanud õppijale mõeldud keelemapi mudeli väljatöötamisega (SA Innove).

Meede 7. Eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses

- Taastada tasuliste õppekohtade võimalus eestikeelses õppes, et vähendada kõrgkoolide majanduslikku huvi võõrkeelse õppe lisamiseks (HTM);
- seadustada eestikeelse õppe säilimine kõigis õppekavarühmades kõigil õppeastmetel (HTM, Riigikogu);
- kehtestada nõue, et võõrkeelsele bakalaureuse-, magistri- või doktoritööle lisatakse ammendav kokkuvõte eesti keeles, doktoritöö puhul teadussuuna teadusartikli mahus (TTÜ, TLÜ);
- määratleda õppekeele ja muude keelte suhe õppekavas (HTM);
- töötada välja põhimõtted, mille alusel kehtestada muukeelse gümnaasiumi lõpetanutele nõuded kõrgkooli sisseastumiseks vajaliku eesti keele oskuse kohta (HTM);
- algatada eesti kirjakeele täiendusõppe süsteem välismaal keskhariduse saanud üliõpilastele (HTM);
- tellida uuring kõrghariduse keelsuse ja sellega kaasneva probleemideringi, sh poliitiliste ning ühiskondlike tahkude kirjeldamiseks ja analüüsimiseks (HTM);
- töötada koostöös ülikoolide, poliitiliste jõudude ja avalikkusega välja konsensuslik lahendus eesti ja inglise keele tasakaalustatud ja kestlikuks funktsioneerimiseks kõrghariduses ja teaduses (HTM);
- motiveerida õppejõude pöörama tähelepanu õppetöö keelele: lülitada üliõpilaste tagasisideküsitlustesse hinnang õppejõu keelekasutusele; tunnustada eestikeelsete õppevahendite autoreid; arvestada eestikeelse õppekirjanduse koostamist tingimusena akadeemiliste töötajate akrediteerimisel ja ametikohtadele valimisel (kõrgkoolid);
- pakkuda erialaõppejõududele metoodilist tuge muu kui eesti emakeelega üliõpilaste õpetamiseks (kõrgkoolid, HTM);

- luua tõhus tugi teadlaste, õppejõudude ja tugitöötajate nii eesti-, inglisi- kui ka muukeelsete tekstide tõlkimiseks ja toimetamiseks (kõrgkoolid, HTM).

Meede 8. Eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis

- Rahastada riiklikke piirkondliku kultuuriruumi programme mahus, mis tagaks neis ette nähtud keealaste tegevuste jätkusuutlikkuse (Kultuuriministeerium);
- võtta meetmeid eesti keele piirkondlike erikujude, eriti Lõuna-Eesti murrete rolli teadvustamiseks igapäevaelus (Võru Instituut ja kohalikud omavalitsused);
- korraldada õpetajatele täienduskoolitusi eesti keele piirkondlike erikujude kohta (HTM);
- parandada Eesti Rahvusringhäälingu ja kohalike kultuuriinstitutiitute koostööd (ERR, kultuuriinstitutiitute, Kultuuriministeerium).

Meede 9. Väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine

- Jätkata eesti keele õpetuskohtade toetamist välismaal suurenevas mahus (HTM);
- arendada eesti keele ja kultuuri õppe veebikeskkonda eri kodukeelega õppuritele (HTM);
- jätkata tasuta avalikku keelenõuannet mitmes kanalis (telefonitsi, meili või kirja teel, veebis) (Eesti Keele Instituut);
- tõhustada keeleabi saamise võimaluste tutvustamist (Emakeele Selts, Eesti Keele Instituut);
- arendada väliseestlastele korraldatavaid eesti keele päevi, käsitledes laiemaid sihtrühmi huvitavaid teemasid, suurendada keelepäevade praktilist tähendust ning teha koostööd välismaal asuvate Eesti institutsioonidega (Emakeele Selts, HTM, Eesti Instituut);
- siduda arhiividele suunatud väliseesti kultuuripärandi talletamis- ja säilitamistegevus väliseestlaste keelt käsitleva materjali kogumisega (HTM, Rahvusarhiiv, Eesti Kirjandusmuuseum);
- suurendada kohtade arvu suvistes eesti keele ja meele laagrites (HTM, Eesti Instituut);
- laiendada välismaal töötavate eesti keele õpetajate täienduskoolituse võimalusi (HTM, TÜ, TLÜ).

Meede 10. Viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine

- Täpsustada keeleliste erivajadustega inimrühmade (kurdid ja vaegkuuljad, pimedad, pimekurdid, düslektikud, afaasikud, düsartrikud) määratlused ning selgitada rühmade suurus (Sotsiaalministeerium);
- tõlgitud ja eestikeelsete subtiitritega varustatud telesaadete kõrval võtta eesmärgiks ka avalike ürituste (kontserdid, suurüritused, valimiskampaaniad jm) ligipääsetavaks muutmine kuulmispuuetega inimestele tõlketeenuste võimaldamisega (kohalikud omavalitsused).

Meede 11. Eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine

- Selgitada välja tõlkide ja tõlkijate vajadus (HTM);
- suurendada võõrfiloloogia õppekavades eesti keele osatähtsust (TÜ, TLÜ).

Meede 12. Keeleseaduse täitmise järelevalve

- Sätestada Vabariigi Valitsuse 20. juuni 2011. aasta määruse nr 84 §-s 9 keeleoskuskõue C1-tasemel ka linnapeadele, vallavanematele ning linna- ja vallavalitsuse liikmetele (HTM);
- jätkata tööd kohustuslikuks tehtud või laia kasutusala võõrkeelsete standardite eesti keelde tõlkimise või võõrkeelse standardi kohta eestikeelse teabe andmise kohustuse kehtestamiseks (HTM);
- jätkata tööd eesti keele tasemeeksamite arendamisel (HTM, SA Innove).

Meede 13. Keeleteavitus

- Võrdsustada F. J. Wiedemanni keeleauhind teiste riiklike elutööpreemiatega ning anda aasta keeleteoauhinna riiklik staatus (analoogiliselt riigi teadus-, kultuuri- ja spordipreemiatega) (HTM);
- leida võimalusi eestikeelse tarkvara rohkemaks kasutamiseks Eestis ja Eesti välisesindustes ja soodustada eestikeelset vabavaralist tarkvara (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Välisministeerium);
- viia läbi keeleteavituskampaania, et propageerida eestikeelsete ja eestipäraste ettevõtettenimede kasutamist (HTM).

16.2. Üksikmeetmete piire ületavad ettepanekud Vabariigi Valitsusele

1. Algatada keele- ja kultuurikontaktide uurimise ja arendamise riiklik programm.

2. Tagada eesti keele sugulaskeelte alaste uurimis- ja arendustegevuste järjepidevus, algatada selleks uuesti soome-ugri keelte riiklik programm.

3. Luua uute eestikeelsete üldhariduskooli õppematerjalide koostamiseks programm, mis võimaldaks õpetajatel taotleda õppetöövaba poolaastat, et anda aine parimatele asjatundjatele võimalus oma teadmised ja kogemused vormistada õpikuteks jm õppevahenditeks.

4. Leida vahendeid eesti keele õpetajaks õppimise motivatsiooni suurendamiseks.

5. Laiendada rahvuskaaslaste programmi, et toetada välismaal elavate eesti laste ja noorte hoidmist eesti haridus-, keele- ja kultuuriruumis ning tagasi pöörduvate eestlaste lõimimist Eesti ühiskonda.

6. Viia asutustele eesti keele arengukavas 2011–2017 pandud püsistegevustega seotud tehnoloogiliste lahenduste, nt sõnasliku-, termini- ja tõlkeskkondade arendamine, haldamine ja hooldamine püsirahastuse alla.

7. Uurida osalise eestikeelse õppega muukeelse üldharidus- ja kutsekooli lõpetajate toimetulekut eesti keeles nii järgmisel haridusastmel kui ka tööelus ning õpetajate ja koolijuhtide pädevust ja hoiakuid.

8. Asendada riigieksamite puhul senine ühepunktine sooritustlävi 20 punktiga, kuna eksami lugemine sooritatuks vaid ühe punktiga ei motiveeri õppureid eesti keelt ega ka teisi eksamiaineid õppima.

9. Rakendada keeletehnoloogia saavutusi eesmärgipäraselt avalikus halduses, keeleõppes ja haridusvaldkonnas laiemalt.

10. Tellida eesti keele arengukava 2011–2017 tulemuste väljaselgitamiseks ja mõju hindamiseks uuring, mille viiksid läbi Haridus- ja Teadusministeeriumist ja Eesti keelenõukogust väljaspool olevad sõltumatud eksperdid.

11. Alustada keelevaldkonna uue arengukava väljatöötamist, mille keskmes on eesti keel. Arengukava peaks vaatlema ka võõrkeelte alaseid strateegilisi eesmärke ja arendamist vajavaid tegevussuundi.

Uue arengukava ettevalmistamisel ja rakendamisel pidada silmas vajadust suurema konkreetsuse järele nii eesmärkide ja ülesannete ning nende täitjate määratlemisel, meetmetevahelise dubleerimise vältimisel, rahastamise suunamisel kui ka täitmise hindamiseks vajalike indikaatorite kujundamisel.

17. „Eesti keele arengukava 2011–2017“ rakendusplaani 2013–2014 täitmine ja rahastamine

Meede 1: kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeri- tud	tegelik	planeeri- tud	tegelik
Põhijoontes stabiilne (ühtlustatud, normingute ja soovitustega hõlmatud), ajakohane (muutuvate olude vajadusi silmaspidav) ja rikas (stiililist varieerimist võimaldav) kirjakeel; ajakohane eesti oskuskeel ning eri valdkondi võimalikult ühtlaselt kattev oskussõnavara; nimesid on suhtluses ühemõttelised ja täpsed	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 1 loetletud tegevustele.	401 685	306 790	425 970	301 510
<p>2013. a rahastati meetme tegevusi summas 306 790 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudi tegevustele 194 300 €, Eesti Rakenduslingvistika Ühingu 81 742 €, Tartu Linnavalitsusele 12 748 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ keelevaldkonna projektide rahastamiseks 18 000 €. 2014. a rahastati meetme tegevusi summas 301 510 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 208 020 €, Eesti Rakenduslingvistika Ühingu 81 742 €, Tartu Linnavalitsusele 11 748 €.</p>					

Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Registreeritud keelenõuannete arv	144 500	146 600	153 300	180 000
	Kirjakeele norminguid kajastavate uute keelekorraldusvahendite ilmumine	0	1	0	3
	Ühtsesse terminandmebaasi sisestatud eestikeelsete oskussõnade arv	0	0	0	50 000
	Keeleliselt korrapäraste nime osakaal reguleeritavatest nimedest	30%	35%	40%	60%

Meede 2: eesti keele uurimine ja keeletegevuste arendamine

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Eesti keele uurituse ja keeleressursside tase on piisav muutuva ühiskonna keeleliste protsesside mõistmiseks, töhusaks suunamiseks ja keelekasutajale vajalike vahendite loomiseks	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 2 loetletud tegevustele.	1 744 788	1 327 654	1 847 047	1 218 721
<p>2013. a rahastati meetme tegevusi summas 1 327 654 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudi tegevusteks 396 473 €, Emakeele Seltsile 12 000 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ keelevaldkonna projektidele 174 000 €, keelevaldkonna teadusteemade uurimistoetusteks 719 578 €, teaduskollektsioonide eelarvest keeletegevustele 25 603 €. 2014. a rahastati meetme tegevusi summas 1 218 721 eurot. Sellest Eesti keele Instituudile 349 965 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projektidele 177 570 €, teadusteemade uurimistoetusteks 669 196 €, teaduskollektsioonide eelarvest keeletegevustele 21 990 €.</p>					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Ilmunud eesti keele akadeemiliste tervikkäsitluste arv	0	0	0	6
	Ilmunud eesti keele akadeemiliste sõnaraamatute arv	2	1	1	5
	Korpuste ja andimebaaside maht	107%	115%	125%	150%

Meede 3: eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Eesti keele keeletehnoloogiline tugi on võrdsel tasemel arenenud keeletehnoloogiaga riikide (nt Põhjamaad) keeltega suundades, mida nõuavad eesti keelele orienteeritud tarkvara arendused ja rakendused	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 3 loetletud tegevustele.	989 033	798 601	1 078 509	798 040
Meetne all on kajastatud peamiselt HTM-i eelarvest finantseeritava riikliku programmi „Eesti keeletehnoloogia“ projektide rahastamine. Lisaks mõned projektid programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ eelarvest.					
Indikaatorid	Võrreldes arenenud keeletehnoloogiaga riikidega võimalus kasutada loomulikku kõnesünteesi, piiratud valdkondadele loodud kõnetuvastust, inimene-masin-dialoogsüsteemi ja masintõlke prototüüpi	2012	2013	2014	2017
		56–66%	58–68%	60–70%	70–80%

Meede 4: eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Kõigi õpilaste eesti keelt ja eestikeelset kultuuriruumi väärtustav hoiak ning tänapäeva ühiskonna nõuetele vastav kõikide eesti keele osaoskuste valdamine, võimalused eesti keele aktiivseks ja passivseks kasutamiseks	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 4 loetletud tegevustele.	488 924	299 979	500 620	281 868
2013. a rahastati meetime tegevusi summas 299 979 eurot , sellest Eesti Keele Instituudile 34 450 €, Tartu Ülikoolile 195 307 €, Tallinna Ülikoolile 17 165 €, MTÜ-le Eesti Emakeeleõpetajate Selts 25 821 €, meetme tegevuste elluviimiseks rahastati väiksemate summadega MTÜ-d Hea Laps, Nõo Reaalgümnaasiumi, MTÜ-d Valgekihv; riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projektidele eraldati 6000 €. 2014. a rahastati meetime tegevusi summas 281 868 eurot . Sellest Eesti Keele Instituudile 20 730 €, Tartu Ülikoolile 169 717 €, Tallinna Ülikoolile 20 000 €, MTÜ-le Eesti Emakeeleõpetajate Selts 25 821 €, Eestikeelse Hariduse Seltsile 21 000 €, meetme tegevuste elluviimiseks rahastati väiksemate summade ulatuses veel MTÜ-d Hea Laps, Nõo Reaalgümnaasiumi, Põltsamaa Linnavalitsust, Emakeele Seltsi, Eesti Kirjanduse Seltsi, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projekte summas 8000 €.					
Indikaatorid	Hea või väga hea emakeele- oskusega esmakursuslaste osakaal kõrgkoolis Üldhariduskooli eesti keele riigi- eksami keskmine tulemus	2012	2013	2014	2017
		ei ole uuritud	ei ole uuritud	uuring pooleli	60%
		62,9%	62,4%	62%	Üle 58%

Meede 5: eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Muukeelse põhikooli lõpetajate eesti keele oskus on tasemel B2 ja gümnaasiumilõpetajatel tasemel C1	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 5 loetletud tegevustele.	705 265	101 239	589 905	310 315
2013. aastal rahastati meetme tegevusi summas 101 239 eurot. Sellest OÜ-le Hydraco 60 628 €, Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele (REKK) keeleõppekulude hüvitamiseks 29 911 €, programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projektide täitmiseks 9900 €. 2014. a rahastati meetme tegevusi summas 310 315 eurot. Sellest OÜ-le Hydraco 29 168 €, Eesti Keele Sihtasutusele 34 762 €, OÜ-le Iduleht 16 474 €, SA-le Innove keeleõppekulude hüvitamiseks 229 911 €.					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Eesti keele kui teise keele riigieksamiga vähemalt 60% tulemusega sooritanute osakaal eksamil käinud gümnaasiumilõpetajate arvust	70,3%	71,4%	74,1%	70%

Meede 6: kutsehariduse õpilaste eesti keele osakuse tagamine

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Kutseõppeasutuste keeleõpe annab õppekavale vastavad tulemused	Tegevused vastavad vahearuaande meetmes 6 loetletud tegevustele.	236 473	945 233	236 473	281 024
Kutsehariduse valdkonna tegevusi on rahastatud Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013“ vahenditest 2013. a 945 233 € ja 2014. a 281 024 €.					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Eesti keele tasemeeksami (B2) sooritanute osakaal kõigist eesti keele tasemeeksamit teinud kutseõppuritest	18,5%	14%	13,3%	20%

Meede 7: eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Kõrgkoolilõpetajate eesti keele oskuse kõrget taset tagav eestikeelne kõrgharidus on olemas kõigil õppeastmetel kõigis õppekavariühmades, kusjuures toetatakse ka võõrkeelse õppe võimalusi; tähtsamad teadustulemused avaldatakse ka eesti keeles, säilitades ja arendades eesti teaduskeelt, vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 7 loetletud tegevustele.	1 041 760	244 270	1 265 451	212 314
2013. a rahastati meetme tegevusi summas 244 270 eurot. Sellest SA-le Archimedes 212 314 €, SA-le Eesti Mõtteloo Sihtkapital 31 956 €. 2014. a rahastati meetme tegevusi summas 212 314 eurot. Sellest SA-le Archimedes 212 314 €.					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Eestikeelseid õppekavasid sisaldavate õppekavariühmade osakaal kõigist õppekavariühmadest	100%	100%	100%	100%
	Kaitstud võõrkeelseid doktoritöid erialase teaduspublikatsiooni mahus eestikeelse resümeeaga või eestikeelseid doktoritöid kõigist doktoritöödest	70%	69%	69%	95%

Meede 8: eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Eesti keele piirkondlikud erikujud toimivad kultuuriväärtuste ning igapäevaelu osana, eesti kirjakeele arendamise ühe allikana ja kohaliku eesti identiteedi kandjana	Tegevused vastavad vahearuaande meetmes 8 loetletud tegevustele	300 384	194 531	332 340	320 965
2013. a rahastati meetme tegevusi summas 194 531 eurot. Sellest Võru Instituudile 3830 €, programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projektide rahastamiseks 7600 €, keelevaldkonna uuringuteks (teaduse eelarvest) 53 600 €, Kultuuriministeeriumi eelarvest eri programmide projektide rahastamiseks 129 501 €. 2014. a rahastati meetme tegevusi summas 320 965 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 44 680 €, Võru Instituudile 3830 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projektide täitmiseks 34 250 €, keelevaldkonna uuringuteks 53 600 €, Kultuuriministeeriumi eelarvest erinevate programmide rahastamiseks 184 605 €.					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Murdekeelsete tele- ja raadiosaadete maht nädalas	35 min	35 min	40 min	50 min
	Murdekeelsete trükkide arv	15	15	16	15
	Murdekeelsetel massiüritustel osalejate arv	4350	13 100	6900	8000
	Koolinoorte murdekeelsete võistlustööde arv	210	154	174	150

Meede 9: väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Välismaal olevatel eestlastel on säilinud eesti keele oskus	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 9 loetletud tegevustele	453 773	416 803	511 293	396 823
2013. a rahastati meetme tegevusi summas 416 803 eurot. Tegevused on seotud rahvuskasulaste programmi elluviimisega, sellest Integratsiooni Sihtasutusele Meie Inimesed 38 496 €, MTÜ-le Eesti Instituut 215 121 €, SA-le Archimedes 139 095 €, Stockholmi Eesti Koolile 21 091 €, MTÜ-le Eesti Kultuuriseltside Ühendus 3000 €. 2014. a rahastati meetme tegevusi summas 396 823 eurot. Sellest Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusele Meie Inimesed 42 000 €, MTÜ-le Eesti Instituut 211 098 €, SA-le Archimedes 103 105 €, Stockholmi Eesti Koolile 22 000 €, Tartu Ülikoolile 15 420 €, MTÜ-le Eesti Kultuuriseltside Ühendus 3200 €.					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Väliseestlasi osalemas eesti keele õppes ja keelepäevadel Eestis ja välismaal	2893	3143	3413	2800

Meede 10: viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Määrata kindlaks keeleliste erivajadustega inimrühmad, arendada välja süsteemne viipekeele õpe ja uurimine ning tagada vajalikud tõlketeenused	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 10 loetletud tegevustele	549 640	50 174	485 729	0
2013. a rahastati meetme tegevusi summas 50 174 eurot. Sellest Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013“ tegevusteks 50 174 €. Need tegevused lõppesid 2013. a ja 2014. a programmist nende rahastamist ei toimunud.					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Viipekeelde tõlgitud TV-saadete maht	8 min	8 min	8 min	60 min
	Kutsetunnistusega viipekeele- fõlkide arv	26	29	25	40

Meede 12: keeleseaduse täitmise järelevalve

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Tõhus järelevalve kehtestatud nõuete täitmise üle kõikides olulistest keeleseadusega hõlmatud keelekasutusvaldkondades	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 12 loetletud tegevustele	330 871	300 416	347 424	308 253
Keeleinspektsiooni tegevuskulud (tööjõu- ja majandamiskulud).					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Järelevamenetluste arv aastas	2171	2540	1746	2500-3000
	Tuvastatud rikkumiste osakaal	88%	89%	85%	70%

Meede 13: keeleteavitus

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Tõhus, mitmekülgne ja kaasav keeleteavitus	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 13 loetletud tegevustele	70 303	160 179	76 694	175 715
2013. aastal rahastati meetme tegevusi summas 160 179 eurot. Sellest Emakeele Seltsile 81 866 €, Eesti Keele Sihtasutusele 39 513 €, F. J. Wiedemanni keeleaahind 32 000 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projektide rahastamiseks 6800 €. 2014. aastal rahastati meetme tegevusi summas 175 715 eurot. Sellest Emakeele Seltsile 93 866 €, SA-le Kultuurileht 14 596 €, Eesti Mõtteloo Sihtkapitalile 30 253 €, F. J. Wiedemanni keeleaahind 32 000 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projektide rahastamiseks 5000 €.					
Indikaatorid		2012	2013	2014	2017
	Aasta keeleteo valimisel osalejate arv	794	1766	3931	1800
		2013 eelarve		2014 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
	KOKKU	8 500 921	5 924 826	9 016 496	5 491 512

Eesti keele arengukava 2011–2017 rakendusplaani täitmise aruandes on kajastatud järgmised rahastamisallikad: Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarves keelevaldkonnale kavandatud vahendid (v.a väärtusarendusprogrammi muu kui keelevaldkonnaga seotud tegevusteks, rahvuskaaslaste programmi väliseesti arhiiviprojektide rahastamiseks ja kirikutega seotud tegevusteks); Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013“ vahendid; HTM-i eelarves teadus- ja arendustegevuse valdkonnale kavandatud vahenditest eesti keelega seotud sihtfinantseeritavad teadusteemad, ETF-i grantid, institutsionaalsed ja personaalsed uurimistootused, riiklike programmide „Eesti keeletehnoloogia“ ja „Eesti keel ja kultuurimälu“ keeleprojektid, keelekogud; Kultuuriministeeriumi eelarves olevate riiklike programmide vahendid. Lisaks on eesti keelega seotud tegevusi eri asutuste, organisatsioonide, kohalike omavalitsuste kuludes, mida aga ei ole võimalik üksikasjalikult tuvastada ning neid käesolev aruanne ei kajasta.

Tegelik eelarve täitmine on enamiku meetmete puhul planeeritust väiksem, kuna rakendusplaanis oli kavandatud tegevuste eelarvete kasv, mida tegelikkuses ei ole toimunud.

